

שירה 2022/3

סבינה מסג • אבישי דדוך רוה • עדי שמעון אלון
(אלקלם) • עומר אושיה • דוד שפירא • גיא מורד
• יעל רן • אנאיים עדן ליברמן • רומי גנון • מיחר
הלל קורמן • חן מירנדה ניסיים • סיגל שובל • פז
חייט • רונן בלומברג • חגי הופר • יובל גלעד • גד
קינר קיסינגר • אלי שמואלי • עפרי בק-נון טוראל
• אורנה טוקר • אלי יונה • נועם שדות • מיכל פרי
• מיכאל קגזנוב • צור גואטה • איתיאל קריספיין
• קטיה בלוך גייגר • אוריאל • גלעד חי • ירון
קנר • אילה זמור • יונתן לדרמן • הילה תומר • ים
המאירי • לירון רחל ארז • לני בלה כהן • איה סומך
• אריאלה בהלול-דימנד • אירית גינזבורג כרמי
• שירה כהן • שמעון שלוש • תומר וינר • תות
הרמס סאטורי • אביחי קמחי • רעותה • מרב קינן
• יצחק אנגל • יורם סלבסט • יהודה ויצנברג ניב •
אשילת שמעוני • מיכאל רייך • גל ברזילי • כרמלה
שמעוני • מרינה ארביב • שרון קשרו • אדוה מגל
כהן • מרדכי הרטל • נעם רחמילביץ' • ענת לבני •
טלי כהן שבתאי • רינה סופר • גיימס דיקי • עודד
פלד • פיליפ טרמן • חגית גרוסמן • שרון אולדס •
אלכסי אפוחטיין • מקסיים אוסצקי פלדמן • רוני סומך
• פרד ספאדה • טל ניצן • אנדרה גאסאר • צביקה
שטרנפלד • מייסון שקייר • עידן בריר • עמוס לויטן

רואים אור ב- ספרי עתון 77

שירה 2022/3

44	אריאלה בהלול-דימנד		סבינה מסג
45	אירית גינזבורג כרמי	5	אבישי דדון רוה
46	שירה כהן	9	עדי שמעון אלון (אלקלס)
47	שמעון שלוש	9	עומר אושיה
47	תומר וינר	10	דוד שפירא
48	תות הרמס סאטורי	12	רומי גנון
48	אביחי קמחי	14	גיא מורד
49	רעותה	15	יעל רן
50	מרב קינן	15	אנאיס עדן ליברמן
51	יצחק אנגל	16	מיתר הלל קורמן
52	יורם סלבסט	18	חן מירנדה ניסים
53	יהודה ויצנברג ניב	18	סיגל שובל
54	איילת שמעוני	19	פז חייט
54	מיכאל רייך	20	רונון בלומברג
67	גל ברזילי	21	חגי הופר
67	כרמלה שמעוני	22	יובל גלעד
68	מרדכי הרטל	23	גד קינר קיסינגר
68	שרון קשרו	24	אלי שמואלי
69	טלי כהן שבתאי	24	עפרי-בן נון טוראל
69	רינה סופר	25	אורנה טוקר
70	נעם רחמילביץ'	26	אלי יונה
70	ענת לבני	27	נועם שדות
71	מרינה ארביב	27	מיכל פרי
71	אדוה מגל כהן	28	מיכאל קגזנוב
		29	צור גואטה
	תרגומים	30	איתאל קריספין
58	ג'יימס דיקי, מאנגלית: עודד פלד	31	קטיה בלון גייגר
59	פיליפ טרמן, מאנגלית: חגית גרוסמן	32	אוריאל
60	שרון אולדס, מאנגלית: אלי יונה	34	גלעד חי
60	אלכסי אפוחטין, מרוסית: מקסים אוסצקי-פלדמן	35	ירון קנר
		36	אילה זמור
	מדורים	37	יונתן לדרמן
55	רוני סומק, חצי פינה - פרד ספאדה, מפורטוגזית: טל ניצן	38	הילה תומר
		39	ים המאירי
		40	לירון רחל ארז
		41	לני בלה כהן
		42	איה סומך
		43	

Iton 77

Literary Magazine

First Editor: Jacob Besser
 Editors: Amit Israeli Gilad,
 Michael Besser
 Editorial Secretary: Gila Shaul
 Editorial Board: Amos Levitan,
 Tamar Mishmar, Yuval Paz,
 Oded Peled, Dorit Peleg,
 Shalom Ratzabi, Rony
 Someck, Jacov Shai Shavit,
 Rafi Weichert

נח 50

גליון 428 • כסלו-טבת תשפ"ג • דצמבר 2022 - ינואר 2023

בתמיכת: משרד התרבות והספורט, מינהל התרבות

עיריית תל-אביב יפו - האגף לאמנויות

המו"ל: אגודת סופרים ואמנים לקידום הספרות והתרבות
 עמותת מס' 580073575
 1565-253X ISSN

77iton@gmail.com

www.iton77.com

טל': 03 5618271 ת"ד 51208 ת"א 67137

עיתון 77

כתב עת לספרות ולתרבות

העורך המייסד: יעקב כסר ז"ל
 עורכים: מיכאל כסר, עמית ישראלי-גלעד
 מנכ"ל: אדם פרנס
 רכות מערכת: גילה שאול
 חברי המערכת: עמוס לויתן, רוני סומק,
 רפי וייכרט, יעל בונה-לוי, תמר משמר,
 יובל פז, דורית פלג, עודד פלד, שלום
 רצבי, יעקב שי שביט, עידן בריר, גלעד חי

הגליון הזה מציג שירים שנשלחו אלינו במהלך 2022 ותחילת 2023. כך שהוא סוג של חלון פנורמי, קצת אקראי, שפורש ומשרשר נוף של תחושות, מחשבות, חוויות. משהו בפורמט הפרגמנטרי יחסית של השירה, בהיותה גמישה ואוהבת להתאכסן, מאפשר את הזרימה השיקופית.

בפתיחת הגליון הטקסט היורד חדרי בטן של סבינה מסג, על ואל בתה תמר. זוהי קינה יפהפייה, שיר אהבה והיזכרות - וקריאה של מילים אחרונות - "תות, בואי, בואי פשוט".

אז בואו, פשוט, קראו. גם את הטקסטים שבעקבותיו, על אהבה, על צער, הורות, נשים, גברים, סבלות הנפש ושמוחותיה, מה שמרכיב את חיינו.

צירפנו משפט קצר על כל כותבת, אלא אם העדיפו שלא נעשה כך.

שתייה שנת 2023 פורייה וטובה למרות העננים המתקדרים בשמיה.

עמית ישראלי-גלעד

רשימות מהתחתית. צ'ט.ג'י.פי.טי

אי אפשר להתעלם מידידנו החדש מעולם הטכנולוגיה החדשנית, הלוא הוא ChatGPT, יישום שבעזרת אינטליגנציה מלאכותית מסוגל להנפיק אפילו יצירות ספרותיות, בכל סגנון שתבחר.

ימים יגידו אם למערכת עתון 77 יגיעו שירים ערוכים או כתובים על ידי ChatGPT.

עלה בדעתי לבחון את הדבר כאן, וביקשנו טקסט אופייני של "רשימות מהתחתית". הנה מה שהופיע על צג המחשב כפי שהוא (כולל השגיאות).

"מייקל בסר: תחנת קרליבך בתל אביב הייתה מרכז פעילות וסימול של האנרגיות המופעלת של העיר. נוסעים התחילו לרוץ סביב, חופשניים לחצו רכבת שתקח אותם ליעדים קרובים ורחוקים. האנרגיות של התחנה הייתה מופיעה של הרוח הדינמי של העיר עצמה, מקום בו אנשים מכל רחבי החיים נאפסו לדרוש אחר חלומותיהם וצופיותיהם. הרכבות שנכנסו ועזבו תחנת קרליבך היו סמל של קשר לעולם הרחב, תזכורת שהעיר היא חלק ממהו גדול יותר, רשת האנושיות שפורצת את הכדור הארוך. ובכל זאת, באמצע כל התנועה והאנרגיות, היו מופיעים רגשות של שקט, רגש שכל דבר הוא במקומו וש, ללא קשר לאן הוא הולך, הוא תמיד ימצא את הדרך חזרה לקרליבך, ללב הפועל של תל אביב."

אני מניח שהעברית המאונגלות תשתפר בוודאי בהמשך.

במיוחד אהבתי: "הרכבות שנכנסו ועזבו תחנת קרליבך היו סמל של קשר לעולם הרחב" - עד כמה שידוע לי הרכבת הקלה לא עובדת ולא ידוע מתי תצא לדרך למרות שהעבודות הסתיימו מזמן.

והנה, כפי שנכתב בגליון שעבר, בעניין המציאות החילופית, שוב אנו עדים לתרומה נוספת לתפיסת המציאות המעורפלת שבה אנחנו חיים, העובדות אינן עובדות והכותב כלל לא אנושי.

בימים אלה אסור שיהיו ערפול חושים וחוסר ודאות, לא משנה איך המשבר החוקתי יסתיים (וכן, המשבר כבר כאן, ומי שחושב שיפרוץ רק לאחר החקיקה המוצעת לוקה גם הוא בערפול מציאות). אנחנו צריכים להיות ערים ולפחות לראות את המציאות כפי שהיא.

ונסיים בנימה אופטימית מציטוט נוסף של ידידנו החדש צ'ט.ג'י.פי.טי:

◆ "ללא קשר לאן הוא הולך, הוא תמיד ימצא את הדרך חזרה לקרליבך, ללב הפועל של תל אביב."

מיכאל בסר

עם תמר בחצר המנזר

תות, בואי, בואי פשוט

לְכָאן

עֲכָשׁוּ

בַּת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה

הָרִי אֶת נִשְׁמָה וְאֶת יְכוּלָה לְהַחֲלִיף צוּרוֹת

בואי לפני הצרות

בואי לפני המסעות עד סוף העולם הגדול

בואי להתחלה של החיים

לְבָקָטָן

בואי נשחזר ונתקן

אֶת הָאֵם וּבֵת

הַמֵּתֵהֶלְכוֹת כְּאִן לֹאט עַל הַשְּׂבִיל הַצָּר

עִם כָּל הַסְּבָלָנוֹת וְהַצְּפִיָּה

בטוחות שהוא יתרחב פתאום

וְיִקְסֵם

ונחזור 'באורות' אל היום-יום.

*

אֲבָל זֶה לֹא מִמֶּשׁ קָרָה.

לֶה זֶה לֹא קָרָה יוֹתֵר מִדֵּי פְעָמִים
יוֹתֵר מִדֵּי פְעָמִים זֶה לֹא קָרָה לֶה

בְּרִכַּת הָאֲגִירָה הַלְכָה וְהִתְרוֹקְנָה
אוֹ הַתְּמַלְאָה מִדֵּי

וְזֶה הַצִּיף.....

.....

עַד הַמּוֹת

בְּכַנְרֵת

עַד הַצְּעִיף.

*

עַד

שִׁיתִּיבֵשׁ כֶּסֶף הַקֶּשׁ שֶׁנִּמְלָא רְסִיסֵי לֵילָה

אֶתְהַלֵּךְ בְּשִׁבְלֵי הַתְּפִלָּה...

מִבְּרִכַּת אֲגִירָה.... לְבְּרִכַּת אֲגִירָה...

וּמִשְׁהוּ לְמִטָּה בְּקִרְקָעִית

אוֹ בְּשִׁחְקִים מֵעַל

יִרְאָה כְּמָה אֲנִי מִשְׁקִיעָה

וְיַעֲזֹר לְהִתְנַיֵּעַ

אֶת הַשִּׁיר

הַבָּא

*

יש הקוראים לזה הכלה
(כן, אני נותנת לטבע להכיל אותי)
יש הקוראים לזה תפלה
(כן אני נותנת צ'אנס גם לאלהים)

*

הגן מיתם
לא רק כי אין את
כי אין בת

גם כי אין 'אם מנזר'
כי אין עוד נזירות קונטמפלטיביות
שמתפללות על השקטת העולם

אני קוראת לזה
כתיבה

גם כי אין איבון הגננית
עם העינים הכחלות

שפעם נגנה בכנור והסבירה לי שצריך לוותר על משהו
כשבוחרים באלהים

כי אין איבון המכוננית
כי אין פורות,

אין דבורים להפרות את העצים,
את האויר, את השיר שתמיד בכתובים...
אין צנצנות דבש זהבות על המדף בקבלה.

מאותו עֵדן יש רק יוסוף ואני
וגם הוא כבר לא עונה לי בעברית, נעשה
לאמני!

יש כמוכן ה'חדשים' האלה
שבשבילים שפצו למות את המאה ה-19, גרשו כמו טחב
את ההפלא ופלא

בשבילם הכל רק מתחיל
כשהוא מסתים, בעליל!

כתיבת שירה

ואת יודעת מה, את מצילה אותי מן הפתטי
והופכת את הכל לשיר אתלטי
של הליכה הלוך ושוב
ועליה על הר וירידה... למרות שקר

את צוחקת? את העורכת, את זו המוחקת את המיתר
כי
את כבר לא מאמינה
לי
תמר.

*

בעצם, אני עוד כאן
(ותגירי תודה בכזה גיל)
זזה עם הכפסא

לתפס עוד קצת שמש
בשביל מעל לברכת האגירה הריקה
המזמינה התמלאות

ואיזו הללויה בישנית
מסתובבת פה בין צמחי הלוף השחר הרעיל
והירקות המבשילים (למרות שאין דבורים) בגן ששתלנו 'החדשים'

ועוד מעט תפרח השקדיה!

בְּקִשְׁתִּי מִיּוֹסוּף כֶּסֶף
וְאֲנִי יוֹשֶׁבֶת עֲכָשׁוּ בְשִׁמְשׁוֹ שֶׁל שְׁעָה שֶׁלֹּשׁ
עַל הַשִּׁבְלִיל הַצּוֹפֶה לְבִרְכַת הָאֲגִירָה הָעֲלִיּוֹנָה

אֲבָל תִּרְאֵי אִידָא אֲנִי עוֹנָה וְעוֹנָה
בְּלִי שְׂאֵת מְצִיגָה שׁוֹם שְׂאֵלוֹת, לְקַחְתִּי אַחֲרֵיּוֹת עַל הַקֶּשֶׁר
תִּרְאֵי כַּמָּה נְעִים בְּשִׁמְשׁוֹ הַחֲרָפִית שֶׁל טַבַּת הַטּוֹב...

וְאֲנִי לֹא יִכּוֹלָה
לְהַפְסִיק לְדַבֵּר
אֵתְךָ,

יְכַלְנֵנוּ לְקִרְאָה כִּי אֵין שִׁירָה
אוֹלֵי רוֹבֶרְט פְּרוֹסֵט, שְׁנֻטְבֵּעַ בְּךָ בִּילְדוֹת מוֹל הָאָח הַמְּבַעֲרֵת,
וְכָל שִׁירָה אַחֲרֵת לֹא הִגִּיעָה עַד קֶרְסֶלְיוֹ

וְאֵת לֹא עוֹנָה
(אִידָא לֹא שְׂמַתִּי לֵב שְׂאֵת לֹא מְדַבֵּרֵת מִסְפִּיק בְּשִׁהִיִּת קֶטְנָה)

עֲכָשׁוּ אֵת הוֹלְכֵת פֹּה אֵתִי,

אֲנִי יוֹשֶׁבֶת עַל כֶּסֶף 'כְּתוּר' עַל אִם הַדְּרֹךְ
כְּלוֹמֵר הַשִּׁבְלִיל שְׁבַחְרָנוּ
וְכָל הַדְּרָכִים, שְׁלֹא יִדְעֵנוּ בְּכָלֵל שֶׁהֵן כְּלוּלוֹת בְּמַבְצָע,
נִפְרָשׁוֹת כְּמוֹ חֲנֻכָּיָה עִם אוֹר רוֹעֵד
כְּמוֹ מִנְחָמוֹת בְּ'שִׁבְעָה'

בֵּת 18 מֵתוֹקָה

שֶׁהַתְּעַקְשָׁה לְנִסְעַ

לְאֶרֶץ הַפְּלִאוֹת, עֲלֵיהָ סִפְרָתִי לְךָ
לְמֵרוֹת שְׁ'אִם הַמְּגִנָּה אִמְרָה שִׁיְהִיָּה כְּפוֹר.

סִפְּק שְׂמֻחוֹת לְאִיד

סִפְּק מֵהֶסוֹת אֵת הַיְכָבָה

סִפְּק מִנְסִיגוֹת אֵת הַהֲצָפָה

וּמְלוֹת אוֹתְךָ, מְלַפָּה, חֲזָרָה לְהִיכְלוֹת.

וְאֲכֹן כְּפוֹרִי. שְׁלֵג דְלִיל מְכֶסֶה אֵת הַשִּׁבְלִיל
וְאֲנַחְנֵנוּ מִנְסוֹת לְהִנּוֹת בְּכָל זֹאת, לְתַגְבֵּר אֵת הַסֵּתֶם לְהַרְפֵּתֶקָאָה

מִזֵּל שֶׁהַשִּׁבְלִיל הִלְבֵּשׁ בְּ'מִשְׁתַּלְבּוֹת'

אֵלוֹ הִיְתָה פֹּה אִדְמָה חֲשׁוּפָה

אֵלוֹ הָאִדְמָה שְׁעֲלֵיהָ דִרְכַת הִיְתָה חֲשׁוּפָה

הִיִּיתִי כּוֹרְעֵת

לְנִשְׁק

וּלְבָקֵשׁ

סְלִיחָה

לֹא כְּרוֹר עַל מָה

אוֹלֵי עַל זֶה שְׁלֹא הִנְעַמְתִּי לְךָ אֵת הַחַיִּים

עַד שְׁלֹא תִרְצִי לְעֻזֵּב

שְׁטִיּוֹת! עַל זֶה שְׁאֵלוֹ הַתְּקַשְׁרָת אֲזוֹ כְּלֵךְ כּוֹאֲבָת

הִיִּיתִי אוֹמְרֵת שְׁ"לֹא עֲכָשׁוּ, אֲנִי כּוֹתְבָת".

*

יש מקומות עם זכרון עז במיוחד
מקומות שהם מאגר
של מה שנחיה בהם

שם לא בעיה להסיט את השנים המשמשות כמו וילון
ולחיות באז

שלא גז
שמתרחש
כאלו יש אהרן
כאלו יש נעורים
כאלו יש אהבה גדולה
כאלו יש בת קטנה...

דבר לא נגמר
רק נאגר
כי הכל זהב גם מה שכאב

והנה תמר
מאירה ממרום על ברכת האגירה

ורואים, איך רואים

שלא מתו דגי הזהב!

*

בתי,
איך זה שמוחך
נוכח פה
יותר משהיו חייך?

אני לא יכולה להזיז יד
בלי לחשב עליך.

אין זאת כי אם הנצח
נכנס לתמונה,

הוא ששנה הכל; אין דבורי קטנות

רק אלם מלכותי

עכשו אנחנו בממד העד
בו אין לכד
בו אין אשמה
בו אין בת ואמה

יש רק

ברואות בצלם.

אז את סימת כאן
את הספק-רצוי-של-ענש-ספק-קטנה
ואני עוד ממשיכה

אך המשך לא כל כך חשוב

חשוב שהיינו אי פעם
בעולם הזה, יחד
ושאולי נשוב

בתפקידים שונים, ככה אומרים...

אל תתעמרי בי אם תהיי אמי!

סבינה מסג - חלוצת משוררי/ות האקופואטיקה בארץ.
ספר שיריה האחרון - ארץ: שירים אקופואטיים,
כליל מקום, 2022.

גורט

*

הדְּבָה הַגְּדוּלָה
מְשַׁמֶּשֶׁת לִי
פָּנִס
בְּחַפּוּשֵׁי
אֲחֵרֶיהָ,
כּוֹכֵב הַצֶּפוֹן.

כְּשִׁשִׁיר לֹא עוֹבֵד לִי, אֲנִי גּוֹרֵט אוֹתוֹ, מִפָּרֵק אוֹתוֹ לְגוֹרְמִי,
מִנִּיחַ אוֹתָם עַל הַשֶּׁלֶחַן וּמְבִיט בָּהֶם מְאֻכָּזֵב
אוֹמֵר לָהֶם: יְלָדִים, אֵיפֹה טְעִיתִי? אֵיךְ הִפְקַרְתִּי אֶתְכֶם?
הֲיִיתִי לְהוֹט מְדִי לְגִמְרָה, לְטָרֵק עֲלֵיכֶם אֶת הַשִּׁיר
וְלֹא שְׁמַעְתִּי אֶתְכֶם נִמְחָצִים בְּדָלֶת שׁוֹרוֹתָיו.

מסמפל

*

בְּחֶשֶׁךְ
הִדְלַקְתִּי אֶת הָאוֹר
וְכִתְמוֹנֶת רְאִי,
רְאִיתִי בְּחֵלוֹן כָּל מֶה שֵׁישׁ בּוֹ צָרָךְ.

מִסְמַפֵּל מְשַׁפְּטִים שִׁשְׁמַעְתִּי
עֲקוּרִים מְקִיר הַשִּׁיחָה
מְהַדְהָדִים שְׁלֹא כְּדַרְכֶּם
בְּתוֹךְ שִׁיר. תָּן לָהֶם.
תָּן לָהֶם לְבַעֲבַע בְּבֵתִים
לֹא לָהֶם. הִטִּיחַ יִסְתַּמֵּר.
פְּעָלִים יִנְקְעוּ מִצִּירֵיהֶם.
שְׁמוֹת יִחְמִיצוּ שׁוֹמְעִים.
טוֹב לוֹ לְקִיר שְׁלֹא יִכִּיר
אֶת עֲצָמוֹ בְּכֶשֶׁר הַשִּׁיר.
הַשִּׁירָה סוֹדֶקֶת אוֹתוֹ.
הַשִּׁירָה סִדְקָנִית.

עדי שמעון אלון (אלקלס) - תושב חיפה. חבר
באגודת הסופרים העבריים. שיריו פורסמו בכתבי
העת 'עמדה', 'עתון 77', 'כרמל' ועוד.

מלטף ונרתע

מְלֻטָף וְנִרְתָּע, אֲצַבְעוֹתַי מְתוּחָחוֹת לְאַחֹר
עֲדִין בְּרִשׁוֹת הָאֶקְסִית הַנוֹכַחַת בְּמִטָּתְנוּ
תְּבִנִית גּוֹפָה הַצְּנוּעָה חֲקוּקָה בְּאֲצַבְעוֹתַי
כְּהוֹרָאוֹת הַפְּתִיחָה בְּאֵשׁ.

אבישי דדון רוה - ספר שיריו בדרכי לפיגוע דקירה
יראה אור בהוצאת משיב הרוח.

1.

שְׁנוֹת הָאֱלֻמוֹת וְהַחֵם בְּטָשׁוֹ מְזוֹזוֹת מְצִירָן.
 וְזֶה אֶלֶף שָׁנִים שֶׁהַמּוֹזִיקָה חוֹרֶפֶת בְּחֹדֶר הַפְּסִנְתָּרִים. שָׁנִים
 שֶׁשְׁנַת חֶרֶף יִשְׁנָה הַמּוֹזִיקָה אוֹ שְׁנַת עוֹלָמִים.
 דְּבָרִים שֶׁשְׂכַּחַה וּדְבָרִים שֶׁשְׂכַּחַה
 יָפֶה לָּהֶם.
 אָגַס זְקוֹר כְּפִטְמָה עַל הַפְּרִטִיטוֹרָה, רֶשְׁרוֹשׁ עֲטֹלֶף בְּסִכְךָ הַפִּיקוֹס הַחִי.

זֶה אֶלֶף שָׁנִים שֶׁהַמּוֹזִיקָה צְנוּחָה כְּמִטְאָטָא עַל קְלִידִים, נְרִיתִיקִים וְתַבּוֹת מְקִישׁוֹת. מוֹזִיקָה שֶׁכְּעַת מוֹזִיקָה, כְּקוֹל עֵץ
 שֶׁפּוֹגֵעַ בְּעֵץ. זֶה אֶלֶף שָׁנִים שֶׁצָּהָרִים, וְהַמּוֹזִיקָה כְּגִלְעִין שְׁזִיף שֶׁהִתִּיבֵשׁ מֵרֵב יֵשׁן. שׁוֹכַחַת וּמְלֵאָה אֶת עֲצָמָה.

לְמוֹזִיקָה עֵינִים עֵיפּוֹת, כְּחֶלְחָלוֹת מַחֲשֶׂה. עֲפֵעֵפִיָּה כְּנָפֵי פְרָפֵר סוֹכְכוֹת אִישׁוֹנִים מְשָׁקִיפִים כְּמוֹ מוֹנְדוֹת. וּבְחֶלְמוֹ
 מִתְגַּלְגֵּל הַפְּרָפֵר הָעוֹר בְּשִׁלּוּלִיתוֹ וְרוֹאֵה: תְּמַנּוּנָה סְחוּפָה מִתְחַתֵּית הַיָּם עַל פְּנֵי סְלָעִים שְׁחָרִים בּוֹהֲקִים. עַל כְּנָפֵי
 הַפְּסִנְתָּרִים. הַמּוֹזִיקָה הַתְּפֹרָה, נְטֵלָה מִטְלֵטְלִיָּה. נִסְקָה עַל צִוָּאר הָעֵגוּר לְמֵאֲדָים אוֹ לְאֶפְרִיקָה.

חֵיוֹת לֵאלֹא בְטָן בְּתֵבָה לּוֹאֲטוֹת. יוֹנְקוֹת־עֵץ דְּקוֹת כְּמִיתָרִים נִמְתַּחֲחוֹת. שְׁפֵתִים טְבוּלוֹת דְּבֵשׁ נִגְרִים לוֹפְתוֹת זוֹ
 פְּטוּמְתִיָּה שֶׁל זוֹ. לֹא נוֹשְׁכוֹת. מִתְקַשׁוֹת רְגֵלֵי נִקְבוֹת וּזְכָרִים וְאִין לְדַעַת. טוֹפּוֹת בְּכְנָפֵי הַפְּסִנְתָּר.

2.

בְּחֹדֶר הַפְּסִנְתָּרִים נִרְדְּמָה הַפְּסִנְתָּרִיטִית הַקְּנִיבְלִית. שְׁבָקָה גַם פְּעִימַת הַמְטְרוֹנוֹם, גַּם כּוֹחוֹת הַמְשִׁיכָה, כּוֹחוֹת הַנְּגוֹן
 וְהַבְּצַע. כְּמוֹ הַיְפוֹפּוֹטִימִים שֶׁבְּעֵים רוֹבְצִים הַפְּסִנְתָּרִים בְּחֹדֶר, כְּעִין צְלָלִים כְּבָדִים שְׁפוֹכִים עַל הַרְצָפָה.

צָרְעָה תּוֹעָה סְחוּר סְחוּר מְקִלִּידֵי פְּסִנְתָּר לְקִלִּידֵי קְסִילוֹפּוֹן. אוֹר הַמְּנוֹרָה לָהּ קֶטֶר שֶׁמֶשׁ לְהַקִּיף. בְּמַעֲוָפָה לְאָגַס
 נְגִלָה רֶכֶס הַר זָב וְרֵד. נִשְׁמַעַת נְקִישָׁה נִשְׁמַעַת נְשִׁיקָה. וְהַצָּרְעָה בְּלוּעָה. קְרוּעָה לְגוֹזְרִים בְּכֶטֶן הַפְּסִנְתָּר. מַעֲלִיָּה
 מִשְׁתַּרְרֶת רְצִיתָם הַחוֹלִיגְנִית שֶׁל אָגָסִים בְּאָגָסִים.

הַחֹדֶר שֶׁקֵּט
 עַל כְּנָפֵי הַפְּסִנְתָּר
 קַעֲרַת חֶלֶב

בְּחֶלְמוֹן הַפְּסִנְתָּרִיטִית וְהַצָּרְעָה שׁוֹתוֹת בְּטָהוּכָן מִן הַחֶלֶב וְנִרְדְּמוֹת.

.3

המוזיקה מוריקה בשנתה מרב אהבה
 לשנה. אלה שנים שהמוזיקה הקניבלית אינה שאולה לאיש.
 אלה צפורים, אלה צמאונות, אלה צונאמים.
 ולפעמים, מתוך חלום פושטת אצבע לפרט מלוא ארבה על עורקי צהרים. המוזיקה
 איננה. אל תבקש אחריה. אל תקרא בשמה.

החדר שקט,
 על כנפי הפסנתר
 קצרת חלב.

צהרים זה נצח.
 צהרים זה רצח.
 צהרים זה קניבלים.
 צהרים זה ברונכיטיס של הנשמה.

.4

בבטן הפסנתר ערות החיות הטפשות בפליאתן
 מבלי לדעת לבקש אחר המוזיקה.
 מבלי לדעת לבקש אחר צלילים שאין להם הופכין.

חיהן בתבה מתוחים בקפיצים,
 חפים מבושה כמו הצמחים הטרופיים.

החיות בוצעות באיברי הפסנתר
 כמו פומלה.
 שולחות ידים מחריצי הפסנתר
 אל חלצי הפסנתרנית.

עומר אושיה - יליד 1996, תלמיד מחקר לתואר שני בפילוסופיה באוניברסיטת תל אביב.

דוד שפירא

שושן צחור

גם שושן צחור קמל בסוף
אבל איזה קמילה מפארת
הייתי פורח כמו שהוא קמל

והוא פורח כמתעבר
והוא פורח כמתעבר להתפקע
מכה בחצוצרה ורוקד
רוקד על רגל אחת ובוכה
צלקת מזילה דמעה
הוא יודע: כל יפי סופו למות

זמנו קצוב

והוא פורח מהנדס - מכשף
והוא פורח לכשף
עלי כותרת לא עלים
מעשה אמנות, מדע מאוד מדיק
גנטיקה גאונית
איך מתגאה בהוריו, ביחוסו
צועק בשקט, לא יודע את נפשו
הוא לא צריך
כמו, כאלו... - בכלל לא פרח, לא קמל בכלל

הורמונים קוצבים את פעימות לבו
הורמונים מפוצצים את לבו
האצילות מחיבת

והוא פורח כמתעבר
והוא פורח להתפקע
מכה בחצוצרה ורוקד
רוקד על רגל אחת ובוכה
צלקת מזילה דמעה
מה אתה בוכה
זכית גם ביפי וגם בעינים שיראו אותך קמל

דוד שפירא - איש הייטק, גר ברמת גן.

פוגת הזמן

יש לקרוא בקצב של תפילה יהודית

1

הַאֲתָרוּג שְׁלִי הוּא כְּמוֹנִי, אֶלָּא שְׁעוּרוֹ וּבִשְׁרוֹ חֵד הֵם וְעִסְסִים מְאִים לְפָרִץ
נְקֻבּוּבִיּוֹת עוּרוֹ שְׁסִתוּמִים־שְׁסִתוּמִים, פְּלוּמְתָן נְקִשָּׁה וְעֵדִינָה, עֲרוּגוֹת פְּרָא מְפֻלְאוֹת
חֻלְקוֹת עוּרוֹ אוֹצְרוֹת הַבְּטָחָה - זְמַנִּי עוֹמֵד מְלָכָת, מְעַרְבּוּלוֹת פְּלוּמְתוֹ מְעַרְכוֹת שְׁמִימִיּוֹת
אֲנִי מְבִיט בְּהֵן כְּמוֹ בְּהֻלְדָּת גְּלָקְסִיּוֹת, מִתְמַלֵּא אֲמוּנָה בּוֹ וּמִתְרוֹקֵן מִדַּעַת

2

זֶה הַאֲתָרוּג הוּא כְּמוֹנִי, אֶלָּא שְׁעוּרוֹ וּבִשְׁרוֹ עֲרִין מְאָחֲדִים וְאִין לְהַפְרִיד
נְקֻבּוּבִיּוֹת עוּרוֹ שְׁסִתוּמִי בְּטָחוֹן זְעִירִים, מְתַחַכְמִים וּמְדִיקִים
חֻלְקוֹת עוּרוֹ הֵן סוּלְלוֹת שֶׁל זְמַן - שׁוּלְחוֹת כְּבִלֵי טְעִינָה, פַּעַם הַתְּחַבְּרָת אִין לְהַתְנַתֵּק שׁוֹב
אֲנִי מְבִיט בּוֹ מִמְרַחֵק בְּאֲרֶךְ רוּחַ כֹּל מִשָּׁךְ הַטְעִינָה וְלַפְעָמִים מְרִיחַ סְבִיבוֹ

3

הַאֲתָרוּג שְׁלִי הוּא כְּמוֹנִי, אֶלָּא שְׁבִשְׁרוֹ וְצַפְרָנִיו חֵד הֵם וַיְפִים מְרַגֵּשׁ
נְקֻבּוּבִיּוֹת עוּרוֹ - פְּלוּמְתָן מְרַבֵּד קְסָמִים, רֵץ וּמְמַרְיָא לְמַעְלָה לְתוֹךְ הַעֲנָנִים הַשְּׁטִים
חֻלְקוֹת עוּרוֹ אוֹצְרוֹת הַבְּטָחָה, הַאֲמוּנָה שְׁלִי בּוֹ יַחֲסֶה הַפּוֹךְ לְדִיעָה שְׁלִי אוֹתוֹ
אֲנִי מְבִיט בּוֹ כְּמוֹ בְּרֵאֵי שֶׁל זְמַן, זְמַנִּי עוֹמֵד מְלָכָת, וְהוּא מְפִיץ אֵלַי נִיחוּחַ זָרַע

4

זֶה הַאֲתָרוּג הוּא הַסְּבָה שְׁלִי, אֲנִי עָרוֹץ זְרִימוֹתִיו, כְּשֶׁהוּא יִגִּיעַ אֲנִי כְּבָר לֹא אֶהְיֶה
נְקֻבּוּבִיּוֹת עוּרוֹ שְׁסִתוּמִי בְּטָחוֹן, זְקִיקִי שְׁעַר מִתְחַת, וְחֻלְכַב עִסְסִים בְּאֲמָצַע
חֻלְקוֹת עוּרוֹ הֵן קַפְסוּלוֹת שֶׁל זְמַן. נְקִי, טְהוֹר, בְּלִי סַפֵּק - לְשֹׁבֵר בְּשַׁעַת סַפֵּק - לְהַשְׁתַּמֵּשׁ מִיד
אֲנִי מְבִיט בּוֹ בְּמַעְגַל סָגוּר - כְּמוֹ סוּהַר־מְשַׁגִּיחַ - מְבִטִּיו פְּזוּרִים וּמִתְמַיִדִים קְרִימָה

5

הַאֲתָרוּג שְׁלִי וְאִנִּי חֵד הַנְּגוּן, רַק שְׁבִינְ עוּרוֹ לְבִשְׁרוֹ וּבִין עוּרֵי לְבִשְׁרֵי מְקַדֵּם חֲכוּךְ שׁוֹנָה
נְקֻבּוּבִיּוֹת עוּרוֹ - נְקֻבּוּבִיּוֹת עוּרֵי, זְקִיקִי שְׁעָרוֹ - זְקִיקִי שְׁעָרֵי, וּבְלוֹטוֹת בְּאֲמָצַע
חֻלְקוֹת עוּרוֹ - חֻלְקוֹת עוּרֵי, עֲרוּגוֹת פְּרָא מְפֻלְאוֹת - אֲתָרִים אֲרַכְאוּלוֹגִיִּים שְׁנַנְטָשׁוּ
אֲנִי מְבִיט בּוֹ - הוּא מְבִיט לְצַדְדִים - אֲנִי רוֹאֶה אֶת עֲצָמֵי - הוּא נִרְאֶה בְּעֵתִיד וּבְעוֹד עֵתִידִים לְבוֹא

השיר 'פוגת הזמן' הוא ניסיון לכתוב פוגה במילים. השיר מורכב מחמישה בתים, בעלי ארבע שורות שקולות, פחות או יותר, של 29 הברות. כל שורה היא מוטיב שחוזר על עצמו בכל בית בווריאציות. השיר עוסק ברגשות שמלווים אב העוקב אחרי בנו הקטן.

אני לא טבעונית עדיין

זֶה הָיָה מַעֲשֵׂה רַךְ,
 מַעֲשֵׂה שֶׁל אֶהְבֶּה.
 שְׁתֵּי שְׁנֵיּוֹת, נְדָמָה לִי, אוֹלֵי פְחוֹת
 כְּשֶׁנִּגְבַּתְּ חוּמוֹס אוֹ טַחֲיִנָּה שֶׁנִּזְלוּ לִי
 מֵהַשְּׁפֵתִים לְזוּיַת הַפֶּה,
 כֹּה, כְּלֹאֲחֵר יָד,
 רֵיחַ הַבָּשָׂר הַמְעֻשָּׂן הַסְּתוֹכֵב מִכָּל הָעֵבְרִים

יִהְרָגוּ אוֹתִי שְׂאֵנִי כּוֹתֵבֶת עַל זֶה
 יִקְרְאוּ לִי בְּשֵׁמוֹת גְּנָאֵי אֲיָמִים
 לֹא יֵאֱמִינוּ כִּמְהָ הוּמָנִית אֲנִי יְכוּלָה לְהִיּוֹת
 וְאַתָּה נִקִּית חוּמוֹס אוֹ טַחֲיִנָּה אוֹ חֲרִיף
 וְזֶה הָיָה מַעֲשֵׂה אֶהְבֶּה
 בֵּין שְׁנֵי בְנֵי אָדָם שְׁקוֹרְאִים שִׁירָה וּבּוֹנִים גְּשָׁרִים
 וּמְתַרְגְּלִים הֵיטֵב בְּלִשְׁרָף אֶת כָּלֵם

דְּבַרְנוּ עַל הַזֶּרֶם הַצֵּרְפֵּתִי וְאֶכְלְנוּ בְּשָׂר רַךְ
 וְהִרְגָּשְׁנוּ מָה שֶׁהִרְגָּשְׁנוּ וְתֹאנּוּ מָה שֶׁתֹּאנּוּ
 וְצִלְקָנוּ (כִּמְהָ צִלְקָנוּ) וְחִמְלָנוּ וְחִמְלָנוּ
 טְרִיק שְׁחוּק שֶׁל גְּבוּהָ וְנִמּוּדָה, אַתָּה מְקַנֵּיט
 שֶׁל רְכוּת וְקִשְׁיוֹת הַלֵּב
 אֲנִי מַחִיכֶת בַּחֲזָרָה עַל הַבְּנִלְיוֹת שֶׁל שְׁנֵינוּ
 תִּקְףָּ נַעֲשֶׂה דְבָרִים אַחֲרִים כְּמוֹ חִיוֹת
 בְּהֵמוֹת, אֲנִי אוֹמְרַת לָהּ,
 מִלְכָּד מָה שֶׁאֲאֲלֶץ לְהַגִּיד אַחֲרַי.

על כל מקרה

בְּיָדִים רוֹעֵדוֹת מְכַתְמוֹת שֶׁמִּשְׁשִׁיטוּטִים הֵיָא
 מְלַקְטֶת מִטְּלִטְלִין מִן הַרְחוֹב, מְטַרְדֶּת, מַעֲלָה מִן הָאוֹב
 מַעֲרָמֵי עֵתוֹנִים. מְכַשִּׁירֵי חֶשְׁמֵל יִשְׁנִים. בְּקִבּוּקֵי
 זְכוּכִית וְאֶבְנִים. גְּפִרּוּרִים מְשֻׁמְשִׁים שְׂאֶסְפָּה. גְּבִיעֵי
 קוּטִיג', בֵּית עַל בֵּית, קֶפְסָה בְּתוֹךְ קֶפְסָה בְּתוֹךְ קֶפְסָה
 עָרֵב רֵב עַד לְגִבְהָ מְטוֹר חֲמֻשִׁים וְשִׁרְפָּרָף.

צַר לוֹ לְבֵית מְלֶהְכִיל אֶת שְׂאִיפּוֹתֶיהָ הַבְּלִתִּי
 סוֹפִיוֹת פְּסָלִים וּפְסִיפְסִים שֶׁלְבָה מְרַחֵיק לְרֹאוֹת
 זוֹ לֹא אֲמַנּוֹת זוֹ רוֹדְנוֹת שֶׁל חֶפְצִים לוֹחֲשִׁים יְלִדֶיהָ
 חֲסֵרֵי הַמְטוֹת כְּשֶׁהֵיָא תְמוֹת יִכְנָסוּ לְשֵׁם עִם מִבְעֵר

הֵיָא יוֹשֶׁבֶת בְּמִטְבַּח וְגוֹזֵרֶת מִתְכוּן לְפִאֵי תְפוּחִים
 כְּמוֹ בּוּינָה. אוֹלֵי תֵאֶפֶה עֵבּוֹרִם בְּיוֹם אַחֵר

רומי גנון - פסיכולוגית רפואית, מעמיקה בגישות
 אקזיסטנציאליות ובודדהיסטיות וכותבת שירה. מתגוררת
 בתל אביב עם בן זוגה ושלושת ילדיה.

אגדה

הסיפור

הַנְסִיד הַמְקָסָם
הִיפּוּפִיָּה הַכְמוּסָה
מִתְקַזְזִים עִם מַע"מ
וּמֵס הַכְנָסָה.

הַקּוּסָם שְׁמַעוּץ
הַעֲנַק הַמְשַׁרְג
מְדַרְגִים בְּמַדְרָג
מְנַכְלָלִים, כְּמוֹ כָּלָם, עוֹד קִמְצוּץ
פְּרִנְסָה.

תוֹת אָנָּךְ שֶׁל הַמוֹן
פְּזַל רָגַע הַצְדָּה
וְחֲנוּט, הַסְתַּבֵּךְ
בְּעַסְקַת פִּרְמִידָה.

קוּסָם, נְסִיכָה אוֹ עֲנַק
גַם שָׁם, יֵשׁ רַבִּית פְּרִיִּים

Everybody's hustlin' for a buck and a dime

גְּבוּר מַעֲמָד שֶׁל סְפוּר אַגְדָּה?
בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר
זֶה כְּמוֹ כָּל עֲבוּדָה.

גיא מורד - גר בעין החורש. כותב, קורא ומורה.

שׁוֹנָה לְגַמְרִי
מִמָּה שֶׁסִּפְרָנוּ -
קוֹנֵפְטִי אֵינּוּ אֶלָּא נִירוֹת טַאטוּא
נְשִׁיקָה - רַק צְמָד רַק שֶׁל לְשׁוֹנוֹת
וְאֶהְבוֹת - שִׁירֵי תִקְוָה וּמִפְתָּחוֹת אֲכֻזָּבָה
כָּל קֶשֶׁר לָמָּה שֶׁנִּכְתָּב
הִיָּה זְמַנִּי אוֹ מְקַרִּי בְּלִבְךָ.

התבנית

גַם אִם תִּחְלַף הַתְּמוּנָה
תְּחוּמָה
בְּאֶרְבַּע פְּנוֹתֶיהָ
בְּאֶרְבַּעַה מִסְמְרִים מְחַדְדִים
בְּגוּפוֹ הַתְּלוּי עַל צֶלֶב.

יעל רן - ילידת ירושלים. בוגרת תואר שני בהצטיינות במגמת
אבחון לקויות למידה והוראה מותאמת. כותבת שירה ופזמונאות.
עורכת הדרך 'עט לשירה'.

שוק הנדל"ן

בבגנן המגורים יש חלונות עם סורגים
שלא יברחו האנשים והזכרונות
שלא יקרס שוק הנדל"ן החפשי של הילדים הנולדים והילדות
אמהות מיניקות שברונות לב בדלתים סגורות
ושופעים שדיהן בזכות שוק נדל"ן חפשי
גם אם מתיבשות

בקומה השביעית, האמא של הילד הנכה
ושל כל הצער בעולם
מאז למדה לחיך אל מבטי השכנים
הפסיקה להביט בפני ילדה
המזדקן אליה מגבו
על כסא הגלגלים

בקומה הראשונה גרה זו שנולדה זקנה
ומעולם לא אהבה ילדים

ובקומה השמינית החוזרים בתשובה
יורדים כל יום, באותה שעה
ומתעקשים בפני הדורית
שתמסר להם את כל המכתבים
אפלו את אלו שלא שלהם
ידנית

בקומה השנייה גר זה עם הכפה הגדולה
והאהבה לאלהים ברנך השם
התפלה שלו חומקת מן החלון
בזמן שאשתו ספרת עוד
בנים זכרים

בקומה התשיעית הזוג המארכס
שכל היום משפץ ומשנה את הדירה
לקראת ליל אשה ואיש
כדי שסוף-סוף יוכלו להרגיש את
החיים מוכנים לקראתם

בקומה השלישית גר הדכאוני הקפוא בזמנים
הדלת לא נפתחת לו
הדלת לא נפתחת לו

ובקומה העשירית, ההורים שמשכנים את בנם
הרוק מאוד ויש שיגידו, עצלן
ובכל פעם שנפתחת דלת המעלית
הוא סופר עד שלוש
ומתכנן לברח
רק שאין לו לאן

בקומה הרביעית גר הזוג שאצלו הכל בסדר
נרדמים כל ערב, מביטים אחד בעיני השנייה
ותמיד משאירים
רק למקרה
אור דולק בחדר

ובקומה האחת עשרה גר השתקן שירש בטרם עת,
הוא מקפיד להוריד את הזבל מטפטה
השכס-השכס בלילה
כשרטב
והחשכה עוד מתמלאת

בקומה החמישית גרה אמא חדה-הורית
חרוזה-חרוזה וחרמנית, ובקומה הששית
גר הבעל שבוגד עם זאת מקומה חמש
שאשתו היתה פעם "יפה כזו"
אבל לא ידעה לשמר על זה
(לצער כלנו)
מרב פחד להתגרש

ובקומה השמים עשרה, והאחרונה
 גרה זאת שמבינה בשוק החפשי
 אבל לא מבינה דבר בעצמה
 הדיקה שלה ריקה
 אין בה רהיט, ולא זכרונות
 בחלונות אין סורגים
 הדלת פתוחה כל היום
 היא מביטה מטה ומתפרנסת
 מהסכנה המתמדת שיתמוטט
 שוק הנדל"ן והיא
 תוכל סוף-סוף
 לקפץ.

טיול לילי

התהלכנו בעולם אי פה, אי שם
 ממדרכות עשינו שביל
 מפנסי רחוב, שביל חלב
 צעד אחר צעד, תרגלנו שכחה
 עקב שלי, עקב שלך - הבטיחו
 לא תשמע דממה שלא ננכח בה
 לחות לא תשא בשורות פרידה
 וחלחלנו אל שכריו של כדור הארץ
 ארכיאולוגים יספחו אל קטגוריית: "אהבה"
 אך צעד אחר צעד תרגלנו שכחה
 הזרקנו כוכבים אל תוך החשכה
 ורוחות חמות הקניפו לנו
 ספרו בדיחה
 עד מאס הזכרון מלהמתין לאור יום
 התעיפו רגלינו
 ולא היה עוד לי
 ולא היה לך
 לילה להתהלך בו.

אנאיס עדן ליברמן - בוגרת בהצטיינות של מחלקת
 הכתיבה ב'מגשר לאמנות', והמחלקה למדעי הרוח וספרות
 של האוני' הפתוחה. עורכת את כתב העת
 'חפוז לארוטיקה עברית'.

פלורנטיין

*

בפלורנטיין אני מוציא את
הכלבה
תמורת שלושים
שקל לשעה
ליד מנחם בגין
אני לומד כתיבה
ליד שכונת התקווה
בחדר שלי
אני יורה לעצמי בראש
בשכונת כפיר
אמא ואני שותים תה
ומפצחים גרעינים
כל יום שבת
מזל שאני כותב
אחרת לא אמצא
את דרכי

אל תשכח

פרוזאק בבקר
זיפרקסה בערב
אל תשכח
לדווח

חפושיות מנגנות
זרם אטי של מחשבה מביא אתו תוכנה
עטופה בקפידה כמו
נביא בתבה
קשה היה למשות אותך מלב ההויה

וכלום
לא יכול
לקנות לי אהבה

*

היא בוחנת את החפש דרך דמעה
דרך פריזמת טפת הגשם
נאנחת כשרואה בברור
וגומרת אמר:
מלמעלה נפל עלינו

היא מפנה אלי את המשקפת
שאוכח בעצמי
וממשיכה:
מלמעלה החפש ומלמעלה הדכוי

כך הטבע עצמו - אמלל כל כך
הרי פפר מת תוך שבוע
חפשי ככל שיהיה
ואנחנו עפים לאט בעקבותיו.

חן מירנדה ניסים - בן 33. מתגורר בתל אביב, כותב שירה וסיפורים קצרים, מושפע רבות מיונה וולך ומסילביה פלאח.

מיתר הלל קורמן - מחבר עזה פריז ירושלים (עתון 77, 2022).
כותב ויוצר. מתגורר בתל אביב.

הכל ידוע מראש

רוח האבדן נושפת בערפי
כמו שלכת שלא מבקשת רשות.
המות, כידוע,
היא רב-עונתי

החתול הגדם של השכנה נעלם
היא מחפשת אחריו ברחובות.
אני כבר יודעת, שלא יחזור

גופה של חתול בצדי הדרך
מזכירה לי

איך פעם לטפה יד את פרותו
איך פעם קול קרא בשמו

אני מכירה את הקול הזה

ואולי, לא היה מי שנתן לו שם
וכלום, בעצם,
לא הלך לאבדה.

נרבה

ושוב ההתאהבות הזאת
ששרשיה בשמים
תולשת עשבים שוטים מתוכי

בטחתי בקבצן תכל העינים
שימתיק לי את הסוד
אבל הקבצן עלה השמימה במרפכה ערופה
ועכשו על פני האדמה
יש פחות חכמה בוכיה

שוב גשלתני מהירשה שנועדה לי.

סיגל שובל - נודדת בדרכים. וכותבת. לקראת
הוצאת ספר שירים שני.

צ'רנוביל

צ'רנוביל שלי שרוּעָה
 משתרעת כמו גן ילדים דומם:
 בחדר חפצים פזורים ללא נייע
 מתגודדים,
 בלגן עקש תמיד
 גם כשמוסדר.

נדרשו שנים של מאמץ
 להסדיר את הקרינה
 זו

עוד מאימת תחת קרקעית
 בשעה שעלי להחליט החלטה מפקפקת.

סירנה

מפלטת נתיב
 דהרה מן הצמת
 נידת
 משטרה.
 אחריה נותרנו עוד
 ממתנינים
 איש איש ופצעיו.

צל-טיפות

צל-טיפות על מעילי
 מאיר צלליות.
 זה יפה
 תאמין לי.
 אם רק היית רואה עכשו.

קיץ בקניון

כלנו עומדים מחכים
 למיץ אבטיח
 מתוק
 יש פעמים שהוא מגיע מתוק מדי
 לטעמנו, לא בקשנו סכר מלאכותי.
 דוקא הפעם חכינו.

שקיעה

כמו מגדל מקדש משגל
 את צנחת בורה, הנמכת מעוף
 התמוגגת אל קו האפק
 הוי, את שמש.

וקו האפק שכביכול מפריד בין מים לשמים, ורקע,
 קדש וחל.
 בקר שנשבר כמו גל מעביר
 חיץ של חולם במנוסה מהחלום.

שחר
 מפלח מציאות ומציאות נ־
 בחן מציאות?
 פלח, של רקיע.
 פה - לך!
 הוי, את שמש.

פז חיט - פסיכולוגית קלינית, עוסקת בפסיכואנליזה
 לאקאניאנית, משוררת ומוסיקאית.

תיירים בעיר הנצח

אלה היו שנות התשעים
 ואנו היינו בני תמותה בני חלוף
 בסמטאות ירושלים
 מצטלמים עם רוח הקדש בכנסית הקבר
 עונדים חוט אדם על יד הכתל
 סועדים בבית קפה בככר ספרא
 קוראים בסקרנות ספרים
 על ניו אייג' בודהיזם קבלה וסופיזם
 בחנות קטנה בעמק רפאים
 ובלילה מתחברים לאינטרנט
 וחוטאים פאחד האדם

שנות התשעים הסתימו להן
 העיר הלכה וסגרה עלינו
 חרפים ירושלמיים
 של שלג וצנה חודרת עצמות
 הרחובות נמלאו בדם ותימרות עשן
 כל ידידנו עזבו־נפלטו מן העיר
 איש איש לגורלו
 וכל המקומות החלו להסגר
 הבטנו בעצב פעם אחרונה
 על העיר הפרושה למרגלותינו
 והעיר הביטה בנו חזרה
 במבט אדיש של הנצח
 וידענו כי הגיע הזמן לעזוב

שאלות לראש הממשלה

האם אתה אנושי?
 האם יש לך רגשות?
 מתי היתה הפעם האחרונה שפכית באמת ולמה?
 איך אתה ישן בלילה?
 על מה אתה חולם בלילה?
 כשאיתה מסתכל במראה מה אתה רואה שם?
 האם יש משהו שמפחיד אותך ואם כן מה הוא?
 מה עושה אותך מאושר באמת?
 אם לא היית ראש ממשלה מה היית רוצה להיות?

רונו בלומברג - משורה, יליד 1977.
 הוציא כמה ספרי שירה ופרוזה.

שוב חוזר היגון

שוב חוזר היגון
 ושוב חוזר הנגון
 יגון ונגון, יגון ונגון
 שוב חוזר
 עד השאול.

לפעמים כאב הלב

לפעמים כאב הלב כה גדול
 עד שהלב נתר ממקומו
 ואז אין יותר
 לא כאב
 ולא לב.

חגי הופר – מתגורר בירושלים, משורר ומבקר
 ספרים, הוציא עד כה עשרה ספרים, רובם בהוצאה
 עצמית.

חסד ואמת נפגשו

יא חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו. יב אמת מארץ
 תצמח וצדק משמים נשקף.
 תהילים פה

אור הצדק משמים נשקף
 לכן, יציב, ומלא חסד
 ואני אליו כיתוש נמשך ועף
 ונוטש כל מחשבה הורסת.

אך האמת מהארץ צומחת
 ואני לפות בענפי יסורי
 לא יגלדו פצעי מהשמש הזורחת
 וגם לא ינוחו אויבי.

כיצד יפגשו החסד והאמת?
 כיצד הצדק והשלום יתנשקו?
 כשדובר האמת כמוהו כמת
 ולחסד יארכו ויתנקשו.

לכן לא יפגשו האמת והצדק
 כפי שלא פגשה באהובה לידי נץ
 גם אם בין שמים וארץ יש סדק
 וגם אם קופיד ירה את החץ.

*

בְּטִילַת אֲרֻמוֹן הַנְּצִיב
הַמְבַט הוּא עֵיט
מְמַרֵּיא לְמַדְבֵּר יְהוּדָה
שֶׁם שָׁקֵט עַל אֲרָצִי
הוֹרֵג כָּל רַעֲשׁ
בָּא מֵעִיר נְצִיט
עַם שְׂגֵעוֹן גְּדֻלוֹת.

*

שֶׁלֶג דֶּק וְטֵהוֹר
מְכַסֶּה לְפָנוֹת בְּקָר
אֶת אֶפְרַת הַיַּפֶּה
בְּתִי אֶבֶן יְרוּשָׁלַיִם
וּרְעָפִים אֲדָמִים
תּוֹשְׁבֵיהֶם הַתַּמִּים
מְסַפְּקִים תְּרוּפּוֹת
וּבְגָדִים לְתוֹשְׁבֵי
שֶׁל וָאֵדִי אֶנֶּיִם
תַּחַת שֶׁלֶג יָפֶה
וְרַע מְנַמֵּס

*

מְנוֹר עֵמֶק הַמְצַלְבָה
חֲשׂוֹף לְרִקְיַע סִיּוֹט
בְּעִיר חֲסֵרַת שְׁפִיּוֹת
מֵרֵב אֲמוּנָה עֲזוּבָה.
מִשְׁמֵר שֶׁל עֲצֵי זֵית
מְקִיף מְנוֹר בֶּן מְאוֹת
צוֹפֶה עַל הַר הַבַּיִת
בִּידֵיעָה שִׁיתְחִיל לְבַעַר.
כְּמֵה נְזִירִים בּוֹדְדִים
וְשִׁגְרַת חוֹמָה מְבַצֵּרֶת
מְחַכֵּים לְבוֹא הַכְרָעָה
בֵּין עֲלִיוֹנוֹת יְהוּדִית
לְאִסְלָאִם מִנִּיף חָרֵב
לְפָנוֹת עָרֵב מְעַרְעֵר.

יובל גלעד – פרסם ארבעה ספרי שירה.
האחרון שבהם, אירופה, יצא לאור בשנת 2019.

קראקוב

קבלה עצמית

לפני ארון הקודש בבית כנסת
הרמ"א בקראקוב שמונים קילומטר
מאושויץ-בירקנאו שרה מקהלת ילדים
גרמנית סטאבאט מאטר בקולות מתוקים
מדבש.

קבלה עצמית? הבעיה אתה
היא שבכל כמה שנים
אתה צריך להתחיל מחדש.

הנפש היא כמו כליב (גנעי עד כעור, מלא מחלות גנטיות).
בזמן שלוקח לה להתרגל לזה, זה מת לה.
אתה צריך לאמץ חדש.
או שתמות לכה. בלעדיה.

דרכים רבות יש להבקייע את לבו
האטום של האל הרחום כצבא המאגף
עיר נצורה מעברים ונועץ בגבה
ספין ספרית ומחדיר לרחמה סוס
נרנדה צוף ומגדנות בקולו הענן
של ילד להמתיק את מר מותנו

לגלות שאתה בסדר

לגלות שאתה בסדר, אתה בסדר
לא לאהב את עצמך
אלא להאמין שמישהו יכול

לובלין

בלובלין מעלים אתכם עכשו מקברותיכם
עמי ונותנים בכם רוח קלסרים חומים
ומדבקות לחץ של ארכיון, כמוכם: צרות, חגרות
בבגדי שחור של אותיות שמכם, מיד מכירים
בכם שאתם אחים שנוודו לקבר
קבוצי. מיד מכירים בכם שאתם יהודים.
הנה נאספתם ובאתם לכם עצם אל
עצמו וגם אנחנו נאסף אליכם קבוצות
קבוצות של תירים עצם אל עצמו.
שיכירו בנו שגם אנו יהודים. חיל גדול
מאוד מאוד להורגים ששכחו את
עצמם עצם אל עצמו

המילים לא חשובות

המילים לא חשובות
(המילים? לא חשובות. המילים. לא. חשובות).
חשובות המחשבות.
כמה מהשירים הגרועים ביותר שקראתי
נכתבו במילים.
הטובים נכתבו במחשבות.

אלי שמואלי - יליד ירושלים, 1977. פרסם שני רומנים:
אישוליים (פרדס), המשורר והחשפנית (עם עובד), ושני ספרי
שירה: האל שהכויב הוא אתה (פרדס), והמסע הארוך אל
המובן מאליו (עתון 77, 2022).

גד קינר קיסינגר - חוקר תיאטרון, משורר ומתרגם. ספר
שיריו השמיני בסיכון גבוה (הוצאת "ספרא", 2020). ספר
שיריו הראשון באנגלית - Rescue Mission בהוצאת
Atmosphere האמריקאית (2021).

*

ספרתי על ילדה שאהבה להחזיק
מתנים של כלות.
רק אנשים פשוטים
רשאים לספר מעשיות:

קבלתי מימיקה מאדם עם עפעפים הפוכים,
תפרתי מבוכה מלולינית גבנת
עד שהנימוס קרע לי את הפנים.

*

כבר מן הגשר התקשטת באיתות
ורצת ספק
בורחת ספק
רודפת.

*

היא כתבה לי על פתק
שהרוח הקדימה את השירה.
מצביעה על פס שערות בבטנה
הסומר כפאות לחיי
אנו בעצם דוברות אותה השפה.

*

הליל אשר נותר בכר ערסל לך ערש צהרים.
דין היום חשוך במטר העפעפים.
גג הים לחש מן העצים,
זמנים, שכם נחנת,
נושבים בערפים.

*

הספגתי דמעותי בלחם.

מה חשוב בכיה למטעם בשול?
גדוף המלח צד בסוד כל חדר,
תל פנים הערים חיץ בבצק.

עורי קפל בלבה,
חבש הלילה נגיסה.

*

שמה מביך אותי,
נגר מסוף משפט כפי
שתף שופט נדון.

גבור פורם שפה.

כבסים ורוח

ובסוף השיר קמתי בנפש מרוממת לתלות כביסה
 והייתי מדברת אותו אל הכבסים,
 והרוח הנכנסת בהם, מוחאת בשרוולים כפים,
 המכנסים קדיים לי והמגבות זקופות והדורות, בשורה הראשונה,
 מבקשות הדרך.
 וכל אותו יום הייתי מדברת אותו לסירים שרחשו בלי לאבר טפה
 ולרצפה שבכתה נרגשת וקנחתי בסמרטוט את אפה
 והייתי הולכת ומדברת אותו בתוכי, עד שהצטלל כבועה
 וסגר אותי מן העולם שהטריד בחלב ולחם ותור לרופא
 וכבסים ומה שביניהם וחלמתי שאני הרבי מלובביץ',
 מדברת בנפש מרוממת שירים, בראש שלחן פתוח,
 לאברכים רוחשים בהנאה, מתנועעים בכבוד ודואגים
 זקופים והדורים, שלא יעופו הכבסים ברוח.

אשת חיל

מוכנה למצור, צאינה וראינה,
 מוכנה לצנע,
 לפגועים, למפגעים,
 לקטיושה, לקסאם,
 בתכונה ללחמה ביולוגית או כימית,
 נכונה לאיומי סתם.
 אשה על פונת,
 אשה בהפון:
 ילד ברמאללה, אח בחברון.
 אשה מתכוננת, אשה מתכוננת,
 בעל במיל' מתאמן בצפון.
 אשה מתכנת עצה, רוצה
 דאגה רגילה: אנס, בגידה, הפלה,
 צומחת להיות באופב, להיות מעצה,
 צאינה וראינה, שהדי במרומים,
 שלא השארתי פרצה.

כדורים

הַכְּדוּרִים נוֹזְלִים לִי מִן הָאֲזָנִים
 אִישׁ לֹא אִישׁ
 אָדָם לֹא אָדָם
 מְסֻתּוֹכָב בְּעִירֵי הַיָּפָה חִיפָה
 חֲצִי־מֵת מְעִיפּוֹת
 מְנַסָּה לְנַהֵל אֶת יוֹמִי.

נועם שדות - משורה, מתגורר בחיפה.

סיד בארט, יהלום משוגע

למעין אלפר

כְּשֶׁדָּרָךְ כּוֹכֵב הַרוֹק בְּשָׁמַי לונדון
 הַמוֹזָה אוֹטָרְפֵי דָרָה בַּחֲלָל הַגִּיטָרָה שְׁלוֹ
 וּמִבְּעַד לְמִיתָרִים זוֹהָרִים הוּא הַגִּישׁ לְפִי תְּהוֹדָתָהּ
 מִפְּרָטִים בְּצוֹרֶת בִּיסקוויטִים

כְּשֶׁדָּעַךְ כּוֹכֵב הַרוֹק בְּשָׁמַי לונדון
 הוּא נֶעַל אוֹתָהּ בַּחֲדָר וְהִשְׁחִיל לָהּ
 מִבְּעַד לְחֲרִיצִים זוֹהָרִים כְּעַל־מִיתָרִים קוֹנְטִיִּים
 בִּיסקוויטִים בְּצוֹרֶת מִפְּרָטִים

מִבְּחִינָתוֹ
 כְּלוֹם לֹא הִשְׁתַּנָּה
 עֲדִין יֵשׁ לְמַפְתַּח חוֹר
 הַסֶּלֶם חוֹרֵק
 הַצּוֹאֵר שְׁבוּר

אלי יונה - משורר ומו"ל 'יונה שחורה'.

בית השמש העולה

אני נוגעת בעלי הכותרת בכרימזון בוער
שפזרת אחד אחד מעל גופי העירם,
שומעת את צהלת סוסי הפרא שועטים,
מרימים את רגליהם הקדמיות,
בועטים בעצמה באויר.

אני רוצה לאחז בקסם
כדי שאחר כך נוכל שנינו
לנוח ברפיון איברים מרגיע.

אתה אוחו בי רך מתמיד,
חם גופך מלפף את איברי
והופך לשלי,
ונשימותינו נמהלות זו בזו,
מחפשות את הרגע
להפך אותו
לנצחי.

גם כשהפסקתי לרקוד, רקדתי באויר,
רקדתי לקול קלידיו המכשפים של פסנתר אור.
ידי סבבו מעגלים מעגלים,
רגלי רחפו על הרחבה.
רקדתי בחלום

מאחר בלילה אני בוהה בסרטונים משנות הששים
של להקת האנימלס. באריק ברנדן הסולן,
איש צעיר מלא קסם, מרטיט איברים.

שוב ושוב אני מקשיבה לבית השמש העולה,
השיר הראשון שלמדתי לנגן בגיטרה.
לפרט את אקורד הלה מינור
להעביר לך ואחר כך לך
(זה היה בתחלת שנות השבעים).

אני מביטה בסרטוני וידאו ישנים
מהם נשקפת תמימות הנעורים.
יש עתיד שמחפש פתח, יש תקווה בפנים.

אריק ברנדן מבגר היום, קולו צרוד
וקסמו הצעיר פג.

מתי הפסקתי לחיות?
אני לא זוכרת.

הגוף רוצה להיות ער, להזכר.

מיכל פרי - משוררת, ציירת ואמנית רב תחומית. שיריה פורסמו
באנתולוגיות ובכתבי עת. הציגה תערוכות יחיד והשתתפה
בתערוכות קבוצתיות בארץ ובעולם. ספר שיריה מרחב זמן שאבד
בעריכת אילן שיינפלד עומד לראות אור.

גלד

מָה יֵשׁ לִי מְלֶכֶד הַגְּלָד הַזֶּה
 מְלֶכֶד גּוֹף דּוֹמֵעַ אֶת מַגְלַת
 שְׁכַר הַגְּלָד הַזֶּה
 מָה יֵשׁ לִי מְלֶכֶד הַגַּל עַד הַזֶּה
 מְלֶכֶד לֵב פּוֹעָה אֶת דְּאֵבֶת
 אֲבֵנֵי הַגַּל עַד הַזֶּה
 מָה יֵשׁ לִי מְלֶכֶד הַגְּלָדִיּוּלָה הַזֶּה
 מְלֶכֶד שְׂבִי נֶפֶשׁ הַנְּקֻטָּת
 מִתְכּוֹל הַגְּלָדִיּוּלָה הַזֶּה

צלופן

אֲנִי צִלּוֹפֵן שְׁקוּף,
 צִלּוֹפֵן מְחוֹרָר
 מִבֶּט בּוֹלֵשׁ רוֹאֵה
 כֹּל דְּרָכּוֹ.
 אֲנִי צִלּוֹפֵן שׁוֹקֵט,
 צִלּוֹפֵן שׁוֹתֵק
 הַרוּחַ כָּבֵד לֹא
 נוֹשֵׁף וּמְרַעֵד
 קִפְאוֹנוֹ.
 אֲנִי צִלּוֹפֵן מְסֻנָּה,
 צִלּוֹפֵן מְסֻמָּא
 הָאוֹר חוֹרֵךְ בְּעֵרוֹ.
 אֲנִי צִלּוֹפֵן קְטוּם,
 צִלּוֹפֵן גְּרוּם
 הִיָּה תוֹכִי אוֹתֵךְ
 וְעַכְשָׁו אֵין בּוֹ.

גביש

לאוהד אוחיזון

אַחַר לְכַתּוֹ, אֲנִי הוֹפֵךְ גְּבִישׁ טְהוֹר
 וְכָל דְּמַעוֹת־אֲפֻרְכָּסֶת בְּיָדְךָ מְצַבּוֹר.
 אֲנִי הוֹפֵךְ גְּבִישׁ מוֹל עֲצָמְתֵךְ הָאֲלֵכִימִית,
 נוֹקֵשׁ בְּאֲזְנֵיךָ בְּאוֹבְסִיָּה קִפְדָּנִית.
 בְּאִיִן מוֹצֵא לְתַעֲרוֹקֵת נִפְשִׁי אֲנִי הוֹפֵךְ גְּבִישׁ,
 נֶעֱתַר לְשִׁיחַת הָאֲקֻסְטְרִים־שׁוֹק כְּהַלּוּמַת פְּטִישׁ.
 וְטֹהַר הַגְּבִישׁ הוּא פְּדִיּוֹן מְאֹהֵב שְׁאִינְנוּ
 הַשׁוֹמֵט לֵב, שְׁמֵלְתֵךְ הִיא מְרַפָּא לוֹ.
 אֲמַרְתָּ שְׁגְבִישִׁים טְהוֹרִים נוֹצְרִים בְּהַתְּגַבְּשׁוֹת:
 בְּאֶסּוֹף, בְּהַדוּק, בְּנַעוּר, בְּהַכְנָעָה, בְּהַתְּקַרְשׁוֹת
 כְּשֵׁם שְׁנַפֵּשׁ אַחַת נִפְרָדֶת מִנֶּפֶשׁ אַחֶרֶת, בְּהַתְּפוֹרְרוֹת
 וְהַבְּטָחָת -
 לְבִסּוֹף לֹא יִכָּאֵב עוֹד, מְלֶכֶד כְּמָה קוֹי שְׁכָר
 לְבִסּוֹף יוֹתֵר גְּבִישׁ טְהוֹר, הַזּוֹהֵר לְכָל עֵבֶר.

מיכאל קגזנוב - יליד 1992, מתגורר בתל אביב. עורך דין ותלמיד מחקר בפקולטה למשפטים של אוניברסיטת תל אביב. מייסד ועורך "היכלות שירה", מיזם פילנתרופי בתחום השירה העברית.

להתראות, נפש

הרבה מאוד אני חושב לאחרונה בין הנפש לגוף,
איפה מתחיל ונגמר הנפש,
כמו נהגת המונית בברלין שספרה בנסיעה בליקה
על הבת שלה שהתאבדה כי לא היה לה טוב:
אין מה לעשות. חיים.
אוי, הנפש

כמו קופץ מבעד לפתחים מתי שרק אפשר.
מחפש את כל היציאות
איפה מתחיל הנפש. איפה פוגש בכלי הדם
איפה נכנס בשרירים ובעצמות. איפה מתחיל גוף
לומר שלום לנפש.
לומר: ברוך הנמצא, נפש.

לומר: בתי מתה אבל אני נוהגת במונית כל הלילה,
ואולי זו הדרך הנכונה למצא את מי שאבדו.
בעצם אני מפחד לומר שלום לנפש, להתראות, נפש,
אסקל אותך בסמים ובמסכות של הומואים מטרפים מאהבה,
אסקל אותך במשקולות ובחדרי הכשר ובשרירים,
אסקל אותך בבשר אדם יפהפה, בכל סוגי הבשרים,
יש מי שמתאבד על נפשו ויש מי שמאבדו,
וזה כל כך מפחיד לומר שלום לנפש,
להתראות, נפש.

תפילת ראש השנה

אולי ימשיני אבי, והייתי בעיניו כמתעתע
בראשית כז 12

לשבת, כל התפלה לשבת
בבית הכנסת
לצדו של אבא
העטוף בטלית הלכנה,
ובתוך ים הרחמים הלכן
להעלות את המבט הכהה
של הנער היפה מאתמול,
מבט כמו שלי.
הנער שישב על הספסל מול אבא,
ובינו לביני,
דרך צהר הטלית -
חלופי מצמוצים נבוכים.

צור גואטה - יליד 1992, מתגורר בתל אביב. שיריו פורסמו
בעיתונות ובכמות שונות ככתבי העת 'הו!', 'מאזניים',
'ננופואטיקה', 'הבה להבא', 'הליקון' ועוד. ספר שיריו נפש
מרגינה יראה אור בהוצאת "קתרזיס".

באחרית

עיר שפכת דם בתוכה.
האדם ואשתו (והנותר בבשר, ובלחם - באש, תשרפו).
רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר,
וכל הקהל,
בשנים.
ותשאני רוח ותבאני,
והציתו את העיר הזאת באש.

ותמלא ארצו
כסף
וזהב,
ושמתי כל-הרי, לדרך, ומסלתי ירמון.
ודברת טוב,
ותהי ארצכם
לחרבה
ולשמה
ולקללה.

ממה ששוחחה מורתי

דברמה שמעתי
ממה ששוחחה מורתי
עם החיט:
המצור,
הדיק,
הסוללה
והקינה -
שאולים
מרחובות הנקה.

איתאל קריספין - בן 27, סטודנט לכתיבה יוצרת,
תושב איתמר.

קטיה בלוך גייגר

קינה

תמוז

אב

קרוי על שמו של אחד
 הנושא רבים.
 עבת היה הזמן
 נטול חסד
 שעה שבנייה המתינו לשך הערב
 נאלמת גוף, פנית
 והלילה על מלאכיו,
 שירי הערש,
 צר על ילדותם.

כל אותו אחר צהרים
 בנו הילדים טירות בלע בחוף
 ורדפו זה אחר זו בין הגלים
 נתלים בתנופתם.
 סבנו מהים בנחת,
 בין המדרכה לדשא
 לחכה קרירות בבהונות.
 חיוכה הנביט בי רטט,
 אור בלום נשב בשמלתה.
 דומזי,
 לא ידענו כי מאוֹדך הפנה לך ערף
 והוא בפתח השער
 והנה הוא כבר צועד במורד.
 לא תארנו לעצמנו מה צופן הירח הדל,
 הגורע עקבותיה בשחון הקיץ
 מפר את קיומה.
 לא שערנו את גר החול הנתק מהמנין
 נצב לרגע
 ונגר באחת
 אל חרבי הגוף,
 שועט ולופת וחונט
 ולא נאצר עוד כח להוליד
 אלא טרשים.

אלול

תשרי

אָלוּלוּ פְּרָא הַקָּצִים,
 בּוֹרֵאת הַחֶדְלוֹן,
 עֲדַת הָעֲקֵקִים בְּשַׁעֲרֵךְ
 קוֹרֵאת לָנוּ, עֲדִינוּ.
 בְּצִאתָנוּ הַמְתִּינוּ חֶרֶשׁ הַפְּרָחִים
 מִתּוֹךְ אֲדַמַּת הַיָּבֵר
 מִקְלָטֵי טָרֶף בְּרֹד מְנַמֵּר.
 הָעֲצִים נִפְחָסוּ בְּצִיר הַרוּחַ,
 עֲלוֹתָם נִמְשַׁכְתָּ מֵעֶבֶר לְעֲצָמָם.
 בְּמַעֲלֵה הַשְּׂבִיל נַחֲשָׁפָה הַתְּקוּפָה
 שֶׁנִּקְבּוּ הַמְּדַרְגּוֹת בָּהֶר.
 לֹדוּ,
 בַּעֲמֵק הַלְּיָלָה לְחֹשֶׁת בְּנו פְּרִיץ
 עַל מְטוֹת קוֹמְתִים רִיקוֹת
 בַּפֶּעַר צְחוּקוֹן שֶׁל אַחֲרוֹת.
 וְהִינּוּ גְלוּיּוֹת יְלָדוֹת
 חוֹלוֹת נוֹדְדִים
 צוֹרוֹת
 שְׁעוֹת חֶלְפוֹ דְּרַכְנוּ כְּשֶׁהַעֲפָלָנוּ בַּחֲשֻׁכָה
 עֲדָנִים
 קַרְנֵי שֶׁמֶשׁ רֵאשׁוֹנוֹת
 נַחוּ עַל פָּנָיו.
 בְּמִדְרוֹן קִשְׁקֵשֵׁי גְרִינֵי
 דָּרֶךְ עַרְפְּלִים נוֹסְקִים
 דְּבַר מָה נוֹתֵר מֵאֲחֹר
 קָפַל כְּרוּךְ בְּדֵשׁ הָעֶבֶר.

לֹא עוֹד רֵאשִׁית.
 כָּל עוֹד הִיָּה
 וּמֵאֲז
 הוֹלֵךְ וְכֹלָה.
 לֹא נָשִׁיב הַבְּטָחוֹת שְׂוֹא עַל כַּנֹּן,
 לֹא נִזְרַע דְּבַר בְּקַרְקָעִית שְׂאֵלֶיָה הוֹטְלָנוּ,
 שְׂבֵבָה אֲבוֹת הָיוּ לְזִמְזוּ.
 אֵיךְ נָשׁוּב אֶל הַשַּׁעַר,
 כְּשֶׁבִאֲזָלַת הַלְּשׁוֹן הַתְּמַהוֹן חוֹרֵךְ אֶת הַדַּעַת?
 אֵינְנוּ.
 גַּם כְּשֶׁשׁוֹפְרוֹת פְּעוֹט נַחְבֵּט
 וְהַמְהוּמֵי אֲבִיו
 נִאֲסָפִים אֶל חִיקָה.

קטיה בלוך-גייגר - עוברת סוציאלית
 ופסיכותרפיסטית, לומדת בתוכנית לדוקטורט בין
 תחומי בפסיכואנליזה באוניברסיטת חיפה.

עֲדָר כְּסוּפִים אֶל גּוֹף
 שָׂרֵב תִּבֵּל לֹא נִחְשְׁפָה בּוֹ
 וְהוּא כִּחְפֵּץ חַף מִן הַנְּתוּק
 וַיֵּשׁ בּוֹ רַק הַיָּה נִצְחֵי וַיֵּךְ
 כְּמִשְׁאֵלֶת אָדָם צָעִיר בְּקִיץ
 אֲשֶׁר יָם פּוֹשֵׁט בְּתוֹךְ עֵינָיו
 מִבְּעַד לְזִכּוּכֵי־הַמִּשְׁקָפִים
 וְעַם רִגְלָיו הוּא נֶעַ בְּתוֹךְ
 עֲגָמַת רְחוֹב מְזוּנָח

הִגֵּר עָלַי הַלְּיָלָה כְּשֶׁטְפוֹן וְהֵייתִי בּוֹ חֲנוּק מְאוּד
 עַד שֶׁנִּשְׁמִימֹתִי הָיוּ נִס
 כָּל כֶּךָ נִס שֶׁהִצְטָרְכּוּ לְצִאת כָּמוֹ לָדָה
 וְאוֹתוֹ לְיָלָה אֲחֻזָּתִי בְּבֶשֶׂר אֹר הַכּוֹכָבִים שֶׁבַחֲלוֹן
 גַּם מְצַצְתִּי אֶת בֶּשֶׂרִם הַדֵּל וְהִרְוָה
 וּבִתְזוּכֵי סֵעַר חֲרָף קָשָׁה מְאוּד
 וְהִשְׁתַּקְשַׁקְתִּי וְהִתְפַּרְפַּרְתִּי וְרַעַדְתִּי בְּכָלִי
 זֶה מִן הַלְּיָלוֹת שֶׁנִּבְרָאוּ בְּתַכְלִית כְּלִיּוֹן
 הָאֵל הִטִּיחַ בִּי אֶת עֲצָמוֹ, אֶת עֲצָמוֹתָיו הִבְרִיז
 וְהִחְדֵּר הַבְּזָקִי אֹר צָהָב בְּהִיר
 לְעֵתִים עוֹד חֹשְׁבֵתִי עַל הַזְּמַן וְעַל רַעִיוֹנִי
 אֲבָל הַשְׁתַּחֲרַרְתִּי גַם מִזֶּה.
 תַּפִּים וְכַנּוּרוֹת וְזִמְר מִתְכַּתִּי וְזָרֵם דָּם וְרִיחַ בִּיּוֹבִים
 וְעֲגָמַת נֶפֶשׁ וְעֶצֶב חוֹדֵר מֵהִישָׁבֵן וּבְלִבִּי פּוֹגְרוֹם
 וְכָל הַלְּיָלָה הַזֶּה חֲמוּק וְעַגוּלוֹ מִתְכַּוֵּץ אֶל גּוֹפִי
 לְיָלָה שֶׁהִיָּה לִי מִסְגֶּרֶת שְׁחוּרָה בְּלִי חֵן
 עַד שֶׁכִּבֵּר הַצְּטַמָּקָה כָּל כֶּךָ שֶׁגִּבְרָה עַל כְּדַאִיוֹתִי
 וְגוֹף זֶה שֶׁמִּתְחַסֵּל הוּא אוֹתוֹ גּוֹף שֶׁהִיָּה תְּמִיד
 מְקַפֵּל כְּפַרְחִים הַנְּבוּלִים בְּמִרְפְּסוֹת הָעִיר
 דֹּבֵר שֶׁהִכְרַז מִמֶּנִּי כָּל עֵת שֶׁהִייתִי בֵּין אֲנָשִׁים
 כְּשֶׁחֲשַׁתִּי בְּעֶצְמָה שְׁאִינְנִי חֶלֶק מֵהַשְּׁטָה
 זֶה לְיָלָה שֶׁבּוֹ אֵף אֶחָד לֹא רְחוּם וְחַנּוּן
 וְכָל הָעֲצָמִים בְּעוֹלָם הֵם זְרוּעוֹת נְטוּיּוֹת
 וְאֲנִי הַתְּגַדְלָתִי וְהַתְּקַדְשָׁתִי מִמִּשְׁמְעוֹתִי

יִרַח בְּאִישׁוֹן הַבַּיִת
 אָדָם נְעוּל בְּמִטָּתוֹ
 הֶלֶם הַתְּקַרָּה סְכוּךְ מֵעֲלָיו

יָמִים טוֹבִים הַתְּכַנְּנוּ לָבוֹא,
 הַתְּכַנְּנוּ מְאוּד

אוריאל - מתגורר בתל אביב.

**

נסע החדש ליון
 יטוסו אתנו מזודות טעונות בפרטי לבוש רבים, תכשירי היגיינה ונעלים
 את תטוסי בשמלת הריון לבנה שקננית
 אני אטוס במכנסים קצרים ונעלי טיולים ישנות
 באולם הנתיבות נשתה קפה ומים קרים, נעשה סלפי משתף
 במטוס אקרא מעט וארדם, את תניחי ידים על הכסן ותבונני בעננים הגבוהים
 זו פנראה חפשה אחרונה בלי הילד

בגן

*

הילד בכה כשמסרת אותו לידי המטפלת, כשהתרת את ידיו הרכות האוחזות בך בכל כחן
 כשהססת את מבטך ממבטו, כשסגרת את הדלת ויצאת, ממהרת.

*

העולם, אחיזת ידים, מראה פנים, קול שיר מפר
 העולם כלו אמא
 לאן אמא הלכה?

*

זה אדם.
 שוכב על דשא באי תנועה.
 בודאי, בשעות מסימות, אם יכול, הוא אוכל
 ובית, היה מקום בו נולד, היתה מטה ויד אם
 ואב, אחות קטנה ורד, מתק שנה,
 היה ביה"ס ובגן, חברה,
 ביד קטנה,
 פשוטה,
 אהבה.

גלעד חי - בן מגדל העמק, משורר ואב לערה, בן זוג לירדן, ביבליותרפיסט.

כך היה

אחר כך נכנס לסכה
 דוד יעקב
 התישב ליד סבא
 שישב מול כוס תה
 עם נענע
 הביטו בי שניהם
 מאוד
 ושתקו מאוד
 כאלו לא הייתי שם
 או כאלו רק אני
 הייתי שם
 בסוף אמר
 דוד יעקב לסבא
 בטח יקראו למלחמה הזאת
 מלחמת יום כפור

שואה

בוא נסע לוינה אבא
 לרחוב שוברט עשרים
 תראה לי איפה גדלת
 את המגרשים שבהם שחקת כדורגל
 עם החברים ההם של פעם
 מנסים לחקות את קבוצת הכח
 תראה לי את אולמות האופרה
 שמלא אנריקו קארוזו
 את גדות הדונה שעליהן פסעת
 את המדרגות שעליהן טפסת
 לראות הצגות תאטרון
 או להשקיף על רקודי הולס
 בוא נטיל ביחד
 נעלה זכרונות
 תספר לי ספורי ילדות
 מה אתה אומר
 אתה לא רוצה קצת להזכר
 אבא מרים לרגע את עיניו
 מגליון הטימס שמולו
 אתה לא מבין כלום
 הוא אומר
 אני רוצה לשכח
 לא להזכר

ירון קנר - מרצה למשפטים, איש רוח ומשורר.

מה טעם תגדלי ילדה

מה טעם תגדלי ילדה.
מה שקורה לך עכשיו,
הוא מה שיקרה לך מהלאה.

את תשכחי הכל.
לא תדעי מה קרה לך עכשיו.
הלאה יבוא
הלאה יספר לך את מה שקרה,
ולא תדעי מה הוא מספר.

הלוואי תהיה לך אמא, ילדה
הלוואי אהיה.

אילה זמור - תלמידת מנשה.
השירים הם מתוך ספר בכתובים.

חיזיון

הילדה מנערת את העץ
עוקרת אותו
הזעה שורפת, היא שותה לרויה.
לשון מחליקה על שפתיים.
שרירים רועדים
העץ כמשקלת מעליה
השמלה לא מספיקה
באנקה היא שותלת.

עלים מתפלשים בעפר
שרשים תמהים אל השמים
מסוככים על ילדה-עברה מצטנפת
רגבי עפר פוגשים בזעה,
עוגה בניחוח תהו.
משפשפת עפר
משקה את השרש ישירות
חוקרת את השרש
בבעיטות איתנים ילדה-גלם
מכה בגזע
מגביהה אותו, כתר אלה מכשפת
צפרניה מתפקעות
כשנטע חזרה היא מעופפת

היא

אשה
מעופפת.

היא

הקמט מתחת לאוזן בכלל מגיע לך
מהמצח את יודעת

היא רוצה לגזר לי את השער
אני לא מוכן
שתסדר קדם את הבלגן ואז
שתארז את המזנדה הפרוקה ואז
שתזמין כרטיס טיסה ואז
שתעלם אל הענן ואז
שתשכח שאי פעם הייתה ואז
ארשה לה לגזר לי את השער
רק אז.

הקמט מתחת לאזן בכלל
מגיע לך מהמצח את יודעת,
כמו קליגרפיה של עור.
והילד שיצא לך מהרחם
עוד מוצץ ממך חלב
ומקמט את כל אזור החזה –
הוא חורט בכורה על גופך.
עשרה קילו אבדת
והיניקה ממך לא פסקה.
צעירה, את עוד עומדת גאה
אך עם עמוד שדרה מתקמר
שמתקפל לרצפה עוד ועוד
בכל רגע עקב הכבד המפעל
מבעלך שדורש ודורש והולך.
ואת לא בוכה. כי אסור להיות חלשה.
אבל את כן בוכה דמעה יבשה
שאפלו את לא רואה.

תיאור מקיים

אל תזוני בבקשה יקירה
תני לי לסדר את המראה
שתוכל להחזיר את האור
שלך אל הקפסה שתסגר
את הסנטר שמתחת לפה
שמשמאל לאזנים בקצה
והעינים והאף שלא רוצה
להפסיק לנשם עוד ועוד
שהראות יתמלאו ושהסוד
שיש מכסה שמנסה לשדד
(כמו המראה) את הבבואה
ולסגר אותה בקפסה
אחרת מתחת לאדמה
לפחות יתגלה אחרי שיש
לך הגדרה קבועה לנפש.

יונתן לדרמן – סטודנט למערכות סימנים וכתובה
יוצרת באוניברסיטת סטנפורד, קליפורניה, עוסק
בבימוי ומחזאות החוקרים את הקיצון וההזוי.

לכל בנות החמש עשרה
שמפחדות ללכת לישון

היום אתן בנות עשרים וחמש
כשהחשך עולה
אתן מסדרות בשורה:
שלושים ושבעה נקדה חמש מיליגרם סרקוול
חמשה מיליגרם מלטונין
או עשרה
או חמש עשרה
כשצריך אתן מסדרות עשרים
(אתן כבר ילדות גדולות)
אתן מרחיבות את הלע
הפעם מרצונכן
ובולעות.
בעזרת חמשה כדורי קלונקס של חצי מיליגרם
כלל לא תזכרו שישנתן -
בבקר תרחפו
אתן גרות לבד
ועדין נועלות את דלת החדר
התקדמתן!
אתן ישנות לגמרי ערמות
ועדין מהדקות את הרגלים חזק
הסיוטים לא הלכו לשום מקום
המדע רק התקדם
אתן מודות על זה מאוד
אתן מודות על זה אלה פעם
אתן אסירות תודה
אתן אסירות של חצי היממה
בבקר תכינו תה עם מרוה ותנסו לשכח
איך כמו מפלצת עתיקה
איך כמו זאב
הלילה עשה בכן שמות.

לכל בנות העשרים וחמש
שביללה מפחדות מהעבר

אתן רק רוצות לישן
ורק זוכרות איך
פתחו לכן רגלים
סגרו לכן התיק
אמרו
"אין הוכחות מוצקות"
אמרו
"את הנעשה אין להשיב"
אתן רק רוצות לישן
ובחדר המזגן
רושף מעליכן כמו
בערב הילדות
אתן רק רוצות לישן
והשמיכה עוטפת כמו
אותן ידיים
מזמיתות בחספוסן
אתן רק רוצות לישן
אתן רק רוצות מרגוע
וכבר עשר שנים
כמו תן נגוע
אתן מיללות.

הילה תומר - במאית תיאטרון, משוררת, וצלמת.
מחברת הספרים פן אחנק וכאבי גדילה.

אפשרות

ואז בקעת כגבעול מתוך ערמת עלי האלון והאדמה הלחה
 וכשראשך פריך החוצה, עיניך טפטפו שוקולד.
 הפניתי את מבטי, קפצתי ראש למימי הברכה שאזלו כמעט,
 וכשמצחי נחבט בקרקעית, החל הגשם לרדת, רעדת כאותו גבעול
 נסיתי לחמם את כפות רגליך העירמות הקפואות בשערי הארץ.
 הברקים האירו את השמים
 קראת בשמם של כוכבים,
 ונשקת לי ליד שער הברזל,
 אז ידעתי, שגם אם אזעיק את מלאכי הלילה לעזרנו,
 גודדי החזירים ישובו ויהפכו את האדמה,
 והדשא שנשתל בה במשך קוץ שלם,
 בידים שקולות, עדינות
 יכוש וירמס ללא הכר.
 ודבר לא יותר.

אפשרות חוזרת

ואז נבטת שוב כפטרית נוצצת טל בין העלעלים הטריים
 עיניך נפוחות משנה,
 היכן החזירים הבוטשים באדמה? שאלתי בדאגה,
 אך אתה הנדת בראשך.
 גשמי הברכה הריו את צמאונם, הם לא חזרו,
 והאדמה הוסיפה ללבלב בירק,
 ענית במנוד ראש,
 ופרצת כפרפר דרך שער הברזל.
 אי אפשר לי שאלך יחפה, התלוננתי באזניך,
 הקוצים ינעצו בכשרי,
 אך אתה רק הוספת צער ועוד שעל,
 רגליך העירמות הפוסעות להן
 על הכביש המשונן,
 הקיזו בי מלים

ים המאירי - משוררת וסופרת, פסיכותרפיסטית, גרה במרכז תל אביב ובאמירים.

לירון רחל ארז

מעבודות לחירות

כַּאֲשֶׁר נִגְמַרְת לִי הַדָּרֶךְ
אֲנִי חוֹשֶׁבֶת עַל חֲצִיֵּי יָם סוּף.
תִּקְוָה גְדוֹלָה אֶל מוֹל כָּחַל עֵמֶק
שֶׁהָאֱלֹהִים שְׁלִי יִגִּיעַ וַיִּצִּילֵנִי.

בְּעוֹדֵי לֹקַחַת אוֹיֵר לְקִרְאָת הַצְּלִילָה
אֲנִי מְרַגֶּשֶׁה אֶת גּוֹפִי מִסִּמֵּן לִי הַדָּרֶךְ
חוֹצָה אֶת גְּבוּל הַבְּלָתִי אֶפְשָׁרִי
בְּשִׁבִיל שְׂאוּכַל לַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם.

שיחת נשים

הַפֶּת שְׁלִי לֹא אוֹמַרְת הַמוֹן
אֲךְ כִּשְׁהִיא מְדַבֶּרֶת הִיא חוֹשֶׁפֶת פֶּה מְלַכְלֶךְ
שְׂרוּצָה בְּכַח, עֲכָשׁוּ וּמִיד מָה שֶׁהִיא צִמְאָה לְקַבֵּל
רַב הַזְּמַן הַפְּחָד מִשְׁתִּיק אוֹתָהּ כִּמוֹ שְׂצָרִיךְ
מִזְכִּיר לָהּ רְגָעִים שְׁכָל גּוֹפִי הִיָּה מְעַדִּיף לְשִׁפְח
יָדִים זְרוֹת שְׁחוֹתְכוֹת אֶת הַלְּשׁוֹן

פרח

אֲחֵרִי כֹל שְׁטָפוֹן
הַשְּׁמֶשׁ מְלֻטָּפֶת בְּרִכּוֹת אֶת הָאֲדָמָה
מְגִלָּה מִי שְׂרָד וּמִי קָרַס תַּחַת הַזָּרֵם
מִי הַמְּשִׁיךְ לַעֲמֹד זָקוּף וְאֵת אֵילוֹ מִהַפְּרָחִים שְׁבָרוּ
וְאֵלוֹ אֲנִי עֲדִין רְטֹבָה
נִרְאָה שֶׁהַקְּרָנִים הַחֲמִימוֹת מְדַלְּגוֹת עַל גּוֹפִי
לוֹחֶשׁוֹת עִם הָאוֹיֵר הַקָּר שֶׁל הַרוּחַ
"אֶת עֲדִין טוֹבַעַת בְּמִים עֲמָקִים".

לירון רחל ארז – בת 28, סטודנטית לקולנוע ומשוררת מהעיר באר-שבע,
עובדת על ספר שירה ראשון בהוצאת "קתרזיס".

לני בלה כהן

יכולתי לראות

אחרי שראינו את וירג'יניה וולף שמה אבנים במעיל
 נכנסת לנהר וטובעת
 עשינו מין
 אצילי ומסתורי כמו אבנים
 שקוף ומחזורי כמו מים בנהר

שמתי על השפתיים שלך
 נשיקה של יין וסיגריות ומיצים
 השארתי אותך שכוב
 עירם
 מדשן ענג
 ויצאתי אל הגג

עמדתי תחת הברזנט הפחל שתלית
 שהזמן כפי שהוא יודע לעשות
 יצר בו קרעים
 דרכם יכלתי לראות
 שמים שחורים

לני בלה כהן - ילידת 1992. המייסדת והעורכת של "חפזו -
 כתב עת לארוטיקה עברית". בוגרת המחלקה לכתיבה במנשר
 לאמנות. עובדת בימים אלה על רומן ראשון.

בשלוותם האוהבת של זרועותיו

את שבויה מרצונך
 כבד לא אכפת לך שהקיום שלך תלוי
 באור שחוזר ממנו אליך
 את נוטשת את הנסיון כמו פרפר
 נוטש את הגלם שלו
 בשביל שיוכל למות
 הכל נראה חי ועם זאת
 דבר לא זו
 רק תנועה עדינה של התנגשות
 המחשבות שלך עם שלו
 את רוצה להגיד: הצלת אותי מאמא שלי
 אבל במקום את מעבירה
 אצבעות בטוחות על בית החזה שלו
 מניחה את הראש

מתוך היקואים לזכיים

היקו לזבי מס' 1

1.
פעם,
היה לי אפי.

2.
מתק,
אל תתעלמי ממני.

3.
אל תעשי אותי
קרדם לחפר בו
כמו מי שהיתה פה לפניך.

היקו לזבי מס' 2

4.
אל תקשיבי להם. הם תמיד
טועים.

5.
הפעם, אל תלכי
למישהי אחרת.

6.
השארי אתי.

היקו לזבי מס' 3

7.
בשנים האלה, אני תמיד אוהבת
מישהי אחרת
יותר מאשר אותך.

8.
ואת תמיד אוהבת
מישהי אחרת
יותר מאשר אותי.

איה סומך – קולנוענית. ממקימי כתב העת לשירה 'משיב הרוח'.
שירים פרי עטה התפרסמו עד כה ב'כיוון מזרח', 'המוסך', 'מאזנים',
'גרנטה-עברית', 'משיב הרוח' ו'סלון הדחויים'.

תשליכי

הַלִּילָה הַזֹּאת הִיא שְׁלֵנוּ הִיא אוֹמֶרֶת לָהֶן
 וּדְגַת הַיָּם פּוֹעֲרוֹת פִּיּוֹת קַטְנֻטוֹת לְלֶקֶט בְּרוּךְ אֶת שְׁנִלְחַשׁ עַל לְשׁוֹנָה.
 הַשְּׁעוֹת נִפְרָשׁוּ מֵאֲחוּרֵיהֶן וּמֵאֲדָרְיָהּ וְהַגִּיעָה בְּקִצּוֹת קִצּוֹתֶיהָ אֶל פְּאֵתֵי הַיָּם.
 הִיא יִדְעָה שְׂזֹאת הַלִּילָה שְׁלָהּ. זֹאת הַלִּילָה הִיא תִזְרַח
 וּפְאֵתֵי מִמְתִּינָה לָהּ עִם פֶּסֶת יָמָה הַתְּכוּלָה.
 בְּמָקוֹם הַזֶּה הִיא תִשְׁלִיךְ.
 שְׁנַיִם עָלַי לְהִשְׁאִיר הִיא לוֹחֶשֶׁת, שְׁנַיִם.
 פְּאֵתֵי מִבְּיטָה בָּהּ בְּעֵינֶיהָ הַתְּכֻלוֹת "הַגִּעַת עַד כָּאֵן לֹא תִשְׁלִיכֵי הַכֹּל?"
 אֶת "נִגְוָנִים" הַשְּׂאֲרֵתִי. וְלֹא אֶת "נִגְוָנוֹת"
 שְׁלֹא תִדְמָה הַמְּלָה חֲלִילָה לְ"עִגְוָנוֹת."
 וְעִגְוָנִים. עִגְוָנִים לְהִשְׁאִיר הִיא פּוֹסְקֶת. כִּי עִגְוָנִים רַק הִיא יוֹדֵעַת בְּמָה לְהִאָּחֵז וְאֵיךְ לְהִשְׁלִיךְ.
 וְהִיא שׁוֹמֶרֶת עֲלֵיהֶם, הִיא בְּמָה הִיא שׁוֹמֶרֶת עֲלֵיהֶם.
 תְּמִיד כְּשֶׁפִּסְעָה בְּשִׁדוֹת-סוּדֵי הַסּוּדוֹת, הִיא נִגְנָה לְעֶצְמָהּ.
 הַלִּילָה הִיא פּוֹרֶטֶת בְּיָדֶיהָ בְּכֹל מְאוֹדָה
 וּבְכֹל תְּקוּנָתָהּ הִיא מְשִׁילָה.
 זֹאת הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה שְׁלָהּ.

חלב אמהות

לוֹ אֶת לֹא אֲשֶׁתוֹ
 וְאֲנִי, אִמּוֹ
 הַיִּיתִי מִתְחַנְנֶת בְּפִנֶיךָ
 לְהִשְׁאִיל לִי
 אוֹתוֹ
 כִּי אֵיךְ אֶפְשֶׁר
 שְׁנִגְמַר לִי הַיֶּלֶד בְּדִיוֹק בְּגִיל שְׂאֵת לְקַחֵת אוֹתוֹ
 לְעֶצְמִךָ
 וּנְוֹתֶרְתִּי אָנִי
 וְשִׁדֵי מְלֹאוֹת
 בְּחֶלֶב אִמָּהוֹת

אריאלה בהלול-דימנד - ילדת חיפה. ניהלה במשך 21 שנים את בית הספר
 הניסויי-הפתוח בחיפה. פרסמה שני ספרי פרוזה וספר שירה.
 ספר שירים מלווה בתצלומים של ציון בהלול אחיה עומד לראות אור.

*

נתת לי יד של ילד
האמנת שאני יודעת
מאילו אבנים בנוי השביל.

מתוך הצל לקטת זהרורים.
האמנת לרגלי שידעו את הדרך.
הנחת לב שלם בחסות החשכה.

אתה לא באמת יודע משהו
עד שהלכת אותו.
הפאב ממס אבנים.

בכל יש שמש.

*

המקום ממנו הילדים חוזרים
פעמוני זהב לרגליהם הקטנות
בחוט טבור קושרים
את המקום ממנו באנו
אל המקום אליו
אנו הולכים.

אירית גינזבורג כרמי - פרסמה שני ספרי שירה, משוררות אינן
כותבות אחר מותן (זוכה פרס טשרניחובסקי, תמוז 1996), זמן
התהוות (פרדס 2015).

*

מלאת לבך בזהב החי,
יותר לא יכלת לעשות דבר,
לא עכשו.

עקדה

בין כסה לעשור
בין שמטה להר סיני
בין יום השואה ליום הזכרון

עומד אבי,
טליתו על גבו,
ראשו מנח חרישית על לבו.

ימי מלחמה

1.
המחשבות - חיות מסכנות,
לפלא בדעותיו.

2.
סבי בנה
שוכך יונים
בקש שאשמר עליהן
במרוצת השנים.
"לא הצלחתי", אמר,
ידו הקטועה
נגעה בלבי.
"כשיגיע הזמן,
"צאי לבסתן
שחררי את יונותי,
כלן".

שיר סתיו

*

אתה בורך וכותב שיר אהבה
 בעצם מתבייש שאתה שמח -
 שמח ביכלת שלך לדבר
 כמעט על כל דבר שתדעה
 או שישאלו בו לדעתך
 (מה הופך אשה למושכת
 היכן להשקיע בנדל"ן
 ומה היא עושה הנביא -
 אותו איש שפל, מוזר ומדח
 לו חי היום)

אתה רוצה שהשיר שלך יהיה סוגט
 אבל נתקע עם התבנית של ההייקו
 (הילדה שנראית אשה
 מול השמש
 הפכה למרבר פרגים מול הים)
 שמאפשר לך לא להגיד
 את הדבר שאינך מסוגל
 ובעצם להיות סתם כך
 מאשר
 בלי שאיש ידע על כך
 הא?

שירה כהן - מחברת הספרים מלכודת
 (הוצאת פרדס) ופנקסי התבוסה בהוצאת
 "לימבו" שמייסודה.

אני מספרת לך על הסתו כמו צפור
 המספרת על ציד
 התנועה הזוממת לחטף
 הסחרחרת
 והצבע הרך של הרקבון

אני מדברת אתך על הסתו כמו צפור
 הנשארת באותו המקום
 ואפשר להגיד בצניעות ובשקט
 שהעולם מתערבל לכהו

אני אומרת לך שסתו וזה סתו
 כמו צפור הלומדת שפה חדשה
 כמו צפור השומטת את מטות הכנפים
 אומרת "עלה", אומרת "נוצה"

*

אני חיבת ללמד לדבר
 להגיד "נעלים", לומר "הנה ועץ"

וחיבת לזהות את המבט שבבטן
 (אני יודעת - הזקנתי מאוד)

ולתפס ולזרק ולתפס ולזרק -
 (את פרק היד מפה ולשם)

"אני אוהבת אותך, אותך, רק אותך"
 (ומנסה לברר לעצמי
 עד כמה אני יכולה לחיד
 לפני שיקרה משהו נוסף)

צבעי הערב מביטים בך

צבעי הערב מביטים בך
 רשת צללים
 עד שתגמא מרחק.
 עד שימסו קירות
 יפוג הערב,
 ירקם היום והאור.
 קול ברק בחדר - שירי
 נודים.
 עדכנו את כל הרעש הזה
 - האויר שמתגשם בדרך בית לחם.

רק אני שם בהר

להשתרע בתוך נפש: רב השירה
 הטובה היא האבודה; היא
 מה שאשאר כאן
 בטבע המסתגן.
 בלב האביב האדם שררה דממה.
 הבית על ההר - רק אני שם בהר.
 היפי במסעיו.
 אני חי את העבר,
 זו מכל עבר.
 אל תכתב על עצב.

הטבע פראי

תמיד חשבתי שהטבע פראי
 אדיר ובלתי צפוי.
 אף פעם לא דמינתי
 שאפשר להרגיש את כל הכח הזה
 פועם וחי בתוך גוף
 כזה קטן
 כשמניחים ראש על אותו הפר
 פנים מול פנים
 ונושמים.

זקנה

הגוף אדיש
 גם כשהשפלה גדולה
 עד כדי כך
 שהנפש נגררת
 אחרי
 ודי

מנוחה

שקעתי בעצמי
 שכוב על גבי
 בחשך.
 חשבתי לעצמי
 קשה שלא לזוז
 בכלל.
 שמחתי לעצמי
 כשכלם הגיעו לבקר
 אחרי חודש ושנה
 וכל שנה.
 חזרתי לעצמי
 קשה שלא לחשב
 בכלל.

שמעון שלוש - משורר ירושלמי ותיק. ספרו השביעי
 האהבה מונחת שם ממילא יצא השנה בהוצאת כרמל. זכה
 בפרסים ספרותיים וביניהם פרס ראש הממשלה 1996.

תומר וינר - כותב, חוקר ומלמד
 ספרות, נשוי ואב לשלושה, יליד 82'
 גר בגבעתיים.

תות הרמס סאטורי

אביחי קמחי

לא לנו

שמים
לא לנו נתנו
לספר כוכבים

לא לקאב
נולד לב
בלילות.

לא לתהלות
אדמה אדמה
עצומה

ולו אדמת כוכב
תהיה
שבשמים סב.

עולם הספרות

גם הוא עולם
המכנה 'שם עולם'.
בזהירות (בזהירות!)
אכנהו 'זהר'.

מלים מלים: כפילים אפלים.
שיר: חלום

המכנה 'ילדות' המכנה
(בזהירות) 'המכנה'.

ארץ

זה כבר לא מקום בטוח
הוא אמר בשקט
רבות הערים והשכונות בארץ
שהרחובות בהן מסכנים עבורו
בקרוב הוא יעלם
יש לו דרכון זר

אולי זה כבר לא המקום הבטוח
עבורי אני כותב זאת בריש גלי
יש בארץ הזו ערים ושכונות
בהן אני המעוט הזר
נוכחותי מתערערת
אין לי דרכון זר

חורף בירושלים

צבועה בחרף
עזים וקודרים ונעים בין
תכלת לבן לתכלת שחר
בין אימת הקדש
לאימת החשך
בין סמטאות שמש
לסמטאות אפלוליות
בהן אני הולך סומא

לפעמים החרף בירושלים
דומה לגשם ביער עבת
שבלבו בקתה ואתה ספון
בה לאורו של נר מנח בעששית

אביחי קמחי - פרסם 8 ספרי שירה. זוכה פרס
היצירה 2016, עורך ומנחה את הסדרה הספרותית
של מוזיאון חמר הישוב.

תות הרמס סאטורי (1970) - משורר, עורך, אמן,
פסיכותרפיסט, מורה רוחני ועוסק בהילינג ובריפוי
טבעי. ספר שיריו השמיני נמצא כעת בהכנה.

היום, הבלעת צעדים מאחורי וילון
דבר מה בחדריך מחביא אותך – ממבואות אלי

אל מול חלון, מבין גלי הים
נגלית נשמתי אל אפלוית ביתך
דבר מה כבר לא יפריד אותנו מגלגולי ה"מה"
כש־Cristus, ממרומי הצלב, מביט אלי בעיני זכוכית תכלות
אני שרה Sanctus Deus באוקטבות משתנות
מריה שוב פורכת את ידיה, לא מבינה כיצד
הגרה לכאן מעיר מולדתה, לפני עין ועדנים
כיצד הפכה לנוצרה
"אחות קטנה" לוחשת היא לפתע לי, ממעלה איקונה
"אולי כשתסימי לשיר בקדש, תקחי אותי במזודה?
רוצה לשוב הביתה, לבית לחם, אל תוך צלילים בטרצה, ממעבי
ה־Stabat-Matter להתחמק לעליה
רוצה שוב להדליק נרות שבת, לפרס חלה, לשמע אשת חיל
להיות יהודיה"
פניתי אז בדחילו אל הבן ומתוך שלא ידעתי יסורים כמותו
נרדתי בין בתרים לתהיה
התאהבתי במדווה, התחנתתי עם ביאליק
עם ה"אחר" התנצחתי בהרמוניה
סודקים יחדו את הספים, מתאהבים באכזבה
בונים את פנתאון הברית שהתישנה.

בין קורסיקה לירושלים
בחדרים שלך עכשו זו שעת ערב
שם, טקס פוליפוני של מנחה
הקול שלי מקשיב לך בחרש
רואה כיצד אתה עושה ואיך אתה נשמע.

צעד צעד אנו נעמדים אל מולנו

ככה זה שנתקעים אל מול הנוף
הים בולע את ארגמן התזזית
נשים מוציאות את עורן להשחים בנהר השמש
זוגות משתעממים מספיק כדי לשלף שטרות
על טעימה קלה, קוקטיית, שלא מזכירה להם
אפלו ברמז את משב החלון
החפש משתעבד לחפשה, לא מתמרד שפנגד
מקסימום, עוית קטנה בפה מסגירה את היעד הלא משגי
כזה שמלבישים אותו מחלצות סינתטיות
כדי שלא יתקמטו במעבר המטלטל שבין ה־check in במלון
לכין ה: check out – בבית ההספדים

כשתספד לי, אנא ממך, אל תזכיר את השיר ההוא
יש רק אחד בלבד הנשמר לעת מצא
המרום את הנפש לכרך עצמה בנשמה
אנא ממך, בדרך כל יש, שמר שלא ארפק במבוכים
אחליף חרות בחפשה
אמיר ניצוץ ברצודי טמאה
כזאת שתעמד –
בינינו לבין עצמנו

רעותה – אמנית רב תחומית. ספרה מה ראה אור ב־2022
בספרי 'עתון 77'. מחזור "קורסיקה" נכתב בקיץ האחרון
בכפר כנרי, במסגרת פרויקט מוסיקלי בינלאומי לשירה
פוליפונית קורסיקאית, והתקיים בכנסייה מהמאה ה־12.

מרב קינן

לא הרבה אירע הבוקר

לא הרבה ארע
 הבקר
 הדבורה פרתה בשסק
 כסת סתו טלאים התקינה
 תלתלי אילן החדש זעו
 אט נתן חתול מבט
 צהב צפור
 יתרה רקיע

*

ולא חלפה
 מרכבת כרובים
 יריעת בלואים הרקיע
 ושאון שעטת עדרים
 בסגת פרך
 מעפיל
 לא קברניט
 מכנף שעגן
 לא בסתן ספירים
 בשרשרת מדבר

תמיד פוסעים עמי מתים

תמיד פוסעים עמי מתים
 ככותפות דרכים גולות,
 מכל עלה מפעים הם
 מאור רועף -
 השמש אדמים כלה
 בכל כחל המתמלא
 נסתר אדם

הילולת השוחט

סמוק הערב זמן
 ירח הילולת
 השוחט על
 סוסו השחר
 נוטל רקיע אד
 רכות
 רכות פשוטות עיניו
 חמלה על אלף כוכבים
 אשר כבו
 חפז גם הם אל
 תרמיליו

*

כלם דוחקים בה לחדל מלתפר כעכים
 לבטנת המעיל זה נגמר אינך צריכה יותר
 לחשש אך היא אינה מאמינה לחם
 ואינה מקשיבה לכלם וכבר היה לה נסיון
 ופתאום נהיה לה חם אחר כך היה לה
 קר ומדוע לא לתפר
 מי הוא היודע
 מתי ואולי וכיצד וכמה
 רעב ישוב אליה

מרב קינן - עובדת סוציאלית. בוגרת מסלול הכתיבה של הליקון, תלמידת תואר שני במחלקה לספרות עברית באוניברסיטת בן גוריון. שיריה התפרסמו ב: 'המוסד', 'הפנקס', 'משיב הרוח', הליקון, 'צריף', 'עתר', ותרגומיה ב'הו!'

תמונות חדשות מהגן האנגלי

עורקי מים משתרגים
על אדמת הגן
להרוות צמח צמא.

פסנתר בחורשה

רגלי כושלות לאט במורד הדרך,
ברך ימין מברכת בכל צעד,
אצבעות כף שמאל מזמזמות לחן צורם,
חם היום כבר מסמא את עיני,
רגלי נגפות בסלעי ההר הקשים,
חרשת ברושים מחכה שם בצד,
קרני אור מתאבכות בין עצים,
אפילוית קלילה מקדמת פני,
אני מועד על קורת עץ נמוכה,
פסנתר מזמר חרש
שיר גונדולה ונציאני.

צפור שחרה, במקור זהב
מנקרת בין משתרגי הגן,
פוגשת בגמד קורא.

שוניף פיסרדי
משחרר את פריו,
שוניפים כהים צונחים,
דמם מתז על המרצפת.

עפרית הכף פורצת
מעל ענפי הפלפלוז,
אפר-כחל פרחיה
כצבע עיניך.

בצלו של הפיסרדי,
בגדי הים שלנו,
מתבודדים,
מתחממים.

יצחק אנגל - יליד חיפה 1949. מהנדס חשמל בגמלאות,
בעל תואר שני מאוניברסיטת חיפה החוג לספרות עברית
והשוואתית בתוכנית לכתיבה יוצרת.

אספן

אספן אני,
 אוסף ניהוחותיך,
 עירם גופך,
 בשמיך,
 מדת רגלך,
 תוי פניך,
 פז הברותיך,
 צללי חיוך שפוך
 על גדת ספךך
 מכתמת
 באדם השפתון
 להלל יפךך
 רכשנו.

אספן

אפליג אל גלותי,
 לא יהיה לך
 עוד אני,
 בין רזי גופך
 אגוע,
 אטל אדיש
 אל עפרי,
 יחדל הוד שמך
 להתנוסס
 ולפאר
 נופי שפתי
 ומלתי.

חיבור

נמנמתי קצת
 עת חשתי בך
 קרסל מלאך נגע בי

אבדה שנתי
 וחלומי
 בו חגו כפותיך

נצמדנו אט
 הגוף רתק
 חזה וגם כתפיים

בא אשר נך
 חיקך זרח
 שובים עוד חיוכיך

מלוא גופך
 לכל ארכו
 נקשר אלי בינתים

ספרי לי עוד
 גלי הסוד
 טמון בין אוצרותיך

לחשת לי שם
 פסוק נשכח
 טבול בטעם יין

זכרי תמיה,

שמור עמי
 עד תם ימי
 אסף חבוקיך.

עניתי לך
 ניהוח רך
 מושך אותי אליך

נשקתי לך
 זוכר ממתק
 לילות ירושלים

יורם סלבסט - מחברם של 11 ספרים. מהם ארבעה ספרי שירה, שלושה ספרי ילדים ושלושה ספרי פרוזה.

יש ייחוד עז

יש יחוד עז לשעת
זכירה מפלאה
של שעת בין-ערבים זו
שכמו עולה באש,

שהרי גם תוגת
הראש הגאה
שנבטת אלי מן התמונה
התלויה במסדרון

לא ממש מצליחה
להפיג ממני את מתיקותם
של החיים.

הגשם חרל

הגשם חרל,
מטריה שבורה
על המדרכה
נדמית לגוית עורב שחר.

מנסה להתאים
את צעדי לצעדיך
אני חושב כרגע על שעבר
עלינו הבקר:

המלים הקשות
שהטחנו זה בזה
הבכי הכבוש שהרעיד
את גופך.

את מתרפקת עכשו על הכאב,
אני - על השקט.

את ליל אתמול

את ליל אתמול
בין מזלות ראיתי,
אך היה כאך
מסלת-רכבת המגיעה
עד האפק.

צלו החרוך נפל
על הגגות והבתים
חורט עליהם
בתשוקה עזה
את געגועיו העזים
לאור הלכנה.

הגשם שירד
העלה לאויר העולם
את ריחה המתוק
של האדמה במקומות
שהיא עדין קימת ולא הפכה
לאספלט מעיק.

יהודה ויצנברג ניב - שיריו פורסמו במהלך
השנים באתרי יצירה שונים. משתמש במילים
בזהירות מופגנת, לתיאור מצבים ורגשות
מורכבים שבין שגרת החולין למרומי האהבה.

שפה אסורה

שְׁנִיָּהֶם לְכוּדִים בְּעֵבֶר מִתְמַשֵּׁךְ.
 הַיּוֹם שְׁמִקִּיץ קוֹרֵא לָהֶם לְחֹזֵר,
 אָבֵל הֵם בּוֹדְדִים.
 הַמְּלִים הַמִּתִּירוֹת חִמְקוּ מִשְׁפֹּתוֹתֵיהֶם,
 נְשִׁיקָה שְׁלֵא בָּאָה עַל סְפוּקָה.
 בְּמַחֲזוֹת הָאוּלִי,
 בְּרָגְעִים אֲסוּרִים,
 הֵם מְדוּכָבִים.
 אָבֵל אֵל הַסְּפָרוֹ לָהֶם
 שְׁאִינָם מִצְּלִיחִים לְהִסְתִּיר
 אֵת מָה שְׁכָל הַמְּלִים הָאֶפְשָׁרִיּוֹת
 אֵינָן מְסִיִּקוֹת לְבִטָּא.
 הַשְּׁפָה הַנֶּזְרָה רוֹטְטֶת יוֹתֵר מְדִי.
 הַנִּיחֹו לָהֶם,
 הֵם יִגִּיחוּ אֶל גְּדוֹת הַבְּצָה
 בְּעִירָם סְתוּר וּבְלַחֵשׁ נְשִׁימָה.

דיסוציאציה

וְעֵתָה אֶתְרַחֵק
 וְאֵבִיט מֵהַצֵּד
 זֹו אֵינְנָה אֲנִי
 שְׁקוֹרָה לָהּ מָה
 שְׁקוֹרָה. אֵינְנִי
 שֵׁם אֵינְנִי
 כָּאֵן. מְנַתְקָת,
 צוּפָה בְּשִׁלְוָה.
 הָעוֹלָם כָּלוּ
 בְּרָגַע אֶחָד
 קוֹרֵס אֶל תוֹךְ
 עֲצָמוֹ. הַזְּמַן
 נֶעְצָר מְלֶכֶת.
 אֲנִי מַחְסִירָה רַק
 נְשִׁימָה אַחַת.

קולה של הדממה

אֲנִי אֶסְפֵּן אֶתְנַחְתּוֹת נִפְעָמוֹת וְהֵן
 שְׂרוּעוֹת לְהִנָּאֵתָן בֵּין מְלוֹת הָאֶהָבָה
 לְבֵין מְמוּשָׁה,
 לֹאט לֹאט אֲנִי צוֹכֵר אוֹתָן בְּחִיּוֹנֵי הַפִּלִי-יּוֹדֵעַ
 וּמְטַעֵינָן בְּקִרְבִי כְּסוּד כְּמוֹס,
 צִידָה לְדֶרֶךְ אוֹ לְקַח מִשְׁתַּמֵּעַ
 לְעֵתִים, בְּעֵת הַצִּיד, נִקְרוֹת בְּדֶרֶכֵי אֵילוֹת
 הֵן מִתְנַאֲוֹת, וְאֲנִכִי נִדְרָךְ
 מָה לָּהֶן וּלְכָל אוֹצֵר הָאֶתְנַחְתּוֹת
 שְׁבִי, שְׁבִיךְ -
 הָאֵם הַמְּרוּחִים שְׁבַעֲקָבוֹת מְלוֹת הַכְּסוּפִיָּן,
 יוֹדְעִים טִיבוֹ שֶׁל הַיּוֹדֵי
 כְּמוֹ נִגְעוּ בְּמִצּוֹלוֹתֵיהֶן שֶׁל לֵב שְׁבוּי - - -
 לֹא פֵעַם, בְּשִׁכְבִי בְּלִילָה, הוֹגָה דְּבָרִים רַבִּים,
 מְבַלִּי הֵבֵן מֵאֵינָן, אוֹ דַעַת עַל שׁוֹם מָה
 פּוֹעֵם פְּתָאוּם הַלֵּב בְּקוֹל, שׁוֹלָה וּמְגַלָּה
 כְּמָה צְפוֹנוֹת הֵן הַמְּלִים,
 עַד מָה עָרַב קוֹלָה שֶׁל הַדְּמָמָה

מיכאל רייך - משורר וסופר עברי, אגרונום וחבר קיבוץ בעברו.
 כתב ופרסם עד היום חמישה ספרי שירה וארבעה ספרי סיפורת.

איילת שמעוני - פרסמה שני ספרי שירה ומפרסמת
 בכמות שונות, חיה בירושלים.

פרד ספאדה
מפורטוגזית: טל ניצן

מדוֹזוֹת־מְלָאָכִים צְפוֹת מְעֵלֵינוּ,
נֶס הַדְּגִים חוֹלֵף מוֹל עֵינֵינוּ,
עֲנֵפֵי הָאֲצוֹת נְעִים,
נִסְחָפִים בְּאֻמוֹנַת הַזְּרָמִים הַחֹרֶת.
לְהוֹלְכִים מִתַּחַת לַמַּיִם,
הַנֶּס הָאֲמֵתִי הוּא הַנְּשִׁימָה.

שש שורות על נס הנשימה, והנה אני מבין סוף סוף מתי נעתקת הנשימה כשקוראים שירה גדולה.

רוני סומק

ציור: רוני סומק

מ
ת
ו
ר
ג
מ
י
ם

צביקה שטרנפלד

אנדרה גאיאר

(טעימה משיר ארוך יותר)

מִיִּשְׁהִי מִתָּה בְּלִבִּי
חִיָּה יוֹתֵר מֵהִיפָּה שְׂבֻחֵי
וְאֶתֶן נְשׁוֹתַי לְעֵתִיה, נְשׁוֹת הַיּוֹם,
נְשׁוֹתַי שֶׁבְּכָל גֵּיל
צְעֵדוּ אַחֲרָה
צְעֵדוּ בְּעֶרְמָה וּבְמַחֲלָה.

אֲנֵרְדָה גַּאִיֵּאר Gaillard André 1898-1929
קרוב לסוריאלזים אבל רגיש לאין ערוך. נושאו העיקריים, אהבה ומוות, באים לידי ביטוי לעיל.

מייסון שקייר מייסון שקייר

משוררת סורית שנולדה בשנת 1969 בעיר א-סווידא שבדרום סוריה. בשנת 1992 השלימה לימודי רוקחות וכימיה והוסמכה כרוקחת באוניברסיטת דמשק. בשנת 2016 עזבה את סוריה בעקבות המלחמה והשתקעה במדריד, בירת ספרד, ולמדה בה לתואר שני בלימודים ערביים ואסלאמיים באוניברסיטה האוטונומית של מדריד. פרסמה עד כה שלושה ספרים: בגלות ובמלחמה (אלמנאר, 2022), אל תצעד אל המוות לבדך (פיתאב בוק, 2017) וסלק את פניך מן המראה שלי (בעל, 2008), שזכה בפרס "החוזה הספרותית" בסוריה באותה שנה.

מחנה הפליטים

האהלים שונאים גשם;

מאדמתם נוצר

רק הבץ הזה.

הגשם שונא אדמה;

על אף אהבתם העזה

היא לא הולידה לו אף לא תפוח.

החול שונא פבושים;

הם משקים אותו בגשם אדם

שאינו מרוה את התולעים.

הבץ שונא את השמש;

היא מיבשת, מפררת

והופכת אותו שוב לחול.

אני אהבת את האהל שלי

את הגשם,

את העפר,

ואת הבץ,

ושונאת

שהעונות לובשות את דמותי

כפי שהאל משתוקק

ולא כפי שהעצים

משתוקקים אלי.

וידוי

לא אמות

אם אפשר מעלי הכל בסתו,

אך אגוע

עד קצות שרשי

אם האביב יעבר

ולא אוריק.

גרזן

צחיחות חייך

זרעה אותו כנפשך.

רעבך

חנט בו פרי.

צמאונך

השקה אותו ורוה.

מדוע,

אדונית האדמה,

כשענפיו התארכו

עד מלוא גבהך,

יצרת מגזעו

גרזן והפלת אותו

עליך?

מייסון שקייר

כרת אותו
כדי להפוך את ענפיו
לחמר בערה לחרף הארץ.
אך לא תתחמם, אדוני:
דמעות הצפורים שלו
הרטיבו את כל
הענפים
שאספת.

מסע

הלילה ההוא היה מדבר:
הייתי בת
שבע בבות עם עינים ירקות
וקומתי היתה
קצרה מהספור של אבא
לפני השנה.

הלילה ההוא היה רוח רפאים:
קולו של אבא נבלע
בספור האחרון שספר
בטרם שקעתי בשנה
ונרמס תחת רגלי האביר שהגיע
להציל את הנסיכה.
אני נרדמת על ברקיו.

הוא מרחיק אותי
נועץ את עיניו במסמר הרעב,
תולה אותן
על קיר דמעותי
ועוזב.

הלילה ההוא היה מפלצת:
אבא היה
בין מלמעות אוטובוס
שבלא שבע מכרסם את נוסעיו
עד הלב.

הלילה ההוא היה טביעה:
אבא נזרק מהאוטובוס
בערים
המאכילות אותך בחולותיהן,
אופות אותך באטיות,
ומכירות אותך
לקפת חסכון.

היו אלה אלה לילות
בכל לילה,
כשהשמים
נחתו
על ראשי,
הירח מת מצמא
והשולג נהד בחמה.
עיניו של אבא
עוד היו נעוצות
על הקיר ההוא.

עכשו אני כבר בת תשע בבות
שראשן צרוף
וקומתי עדין
קצרה בהרבה
מהספור של אבא,
לכשישוב.

באוהל על ההר

לידה

ממציא ספור עם עשב,
אני מגלה סוס צעיר עמק בתוכו.
איני יכול לנעץ חיטי תיל סביבו;
עמודי הגדר שלי רופפים,

והוא חפשי, בארץ מוזה, בלערי.
בראש מלחך עדין ירקות,
הוא פוסע לאטו אל מחוץ לאחו
להכנס לשמש ספורו.

מחי משחרר מן היצור שלו,
ואני מוצא עצמי עמק בחיי
בחדר עם ילדי ואמי,
עת אחוש בשמש המטפסת על כתפי
משתנה, להכיל סוס חדש.

מפלי התאומים

הם חוצים בנפילה את חיי וסוככים אותי
במקום בו אני עומד על אבן אחוזה ביניהם,
ומסייע להם לזמר לארץ העלים

המתרוממים בעמק האביבי.
אם אני מזיז את זרועותי העירמות, כנפי
המים רועדות ולכנות יותר.

אני רוקד על האבן האיתנה
והסלע נוסק בקולי
שעה שמים בצורת כתפי

נופלים מעבר מבלי לעבר או לנוע.
מרום את רוחה העורת של אבן פנה,
קולי צונח בגלים על גבי הירוק

המורם בסערה לקבלו,
היכן שעצים ששרשיהם במקום עמדי
מחזירים אותו בשירה לכתר אותי

ומספרים לי כיצד גופי הקל
צונח מבעד לשנים השקטות של חיי
על כנפים גדולות, אחרות, לא לו.

מתוך אל תוך האבן, שיראה אור בהוצאת קשב לשירה.

ג'יימס דיקי (1932-1997), אטלנטה, ג'ורג'יה). במלחמת העולם השנייה התגייס לחיל האוויר ושירת בזירת האוקיינוס השקט. קובץ שיריו הראשון, אל תוך האבן, ראה אור ב-1960. הרומן Deliverance ("הצלה", או "ישועה"), הפך לרב-מכר ועובד לסרט "גברים במלכודת" (בשמו העברי).

שירתו של ג'יימס דיקי חובקת שלושה נושאים מרכזיים: משפחתו, חוויותיו כלוחם במלחמת העולם השנייה, ועולם הטבע, שמצד אחד יש לו אליו קרבה אינטימית ועמוקה ומצד שני הוא מקנה לו כוח מיתי.

שומע צורת גשם
לובשת צורת אהל ומאמין לה,
קובעת מכל עברי יצועי
חך חובק-כל, שמעבר למלה.

אני מצית בצניחה חפשית אטית
מבעד לעלות היער המחשבת
לתוך מחות בעלי-החיים.

אני שם בנריחת המים
כמו חשך, כמו אור, מתוך השמים.

אני שם כמו המתים, או החיה
עצמה, המהרהרת בשיר -
ירק, פן, חי, קדוש -
ואינה יכולה לדבר, אך שומעת.
נזעק מצפית דברים,

בכי גדול, אמתי, מעצם
בהפוגה צרופה, הרמונית,
שאיפה ממשכת של מלא הנשימה
בטרם היות המלה בראשית.

בחצות זוהרים המים
על גלגלותיהם הזקורות של שועלים
וסמורים וארנבות מדבללות
בצלע ההר המזרחית.
אורם הוא הצלם שאברא בעיני רוחי

בעודי ממתין כמו מתי לא מכפר,
נענה, שכרידי, מחיד-למחצה.
מחזי מסמן באות מים
שעל כנף עץ

והאהל לובש צורה על גופי
כתכריד שממי, לא תואם.
מבורות באדמה מגיע קולי
בשפת חיות מכת-אלם-אלוה.
"אקום לתחייה, אני אומר"

למדען שגווע צעיר

אני מדבר עם האשה שקבלה את לב אחי
הנה אתה שוב, אך
ממש לפני, חלקך

האם היא תניח לי
להניח את ידי על החזה שלך
שאוכל לחוש את פעימותיך המכרות?

החיוני ביותר, לבה,
כעת נשא בסבתא בת 66
אסירת תודה על מותך,

והאם היא תסכים לבקשתי
לקרב את אזני
אל החזה שלך

כך אוכל לומר, אבל זו תהיה טעות,
היא אפלו התנצלה, שלא לצורך
שלמען חייך,

שאוכל לעצם את עיני
ולדמין איך שמעתי
את קצבך הקבוע

היה עליך למות, ואמרת לי לה
שלא מת למען איש
אך איני בטוח שזה נכון.

כששכבנו זה לצד זה
בחדר הקטן ההוא לפני חיים שלמים?
ובחשכה ההיא, האם אתה תחיה שוב?

ומה שלמדת אותנו
במהלך חייך, שלב
זה דבר שנתן להעביר

פיליפ טרמן - משורר יהודי, נולד ב-4 בנובמבר 1957
בקליבלנד, אוהיו. הוא קיבל תואר ראשון ושני מאוניברסיטת
אוהיו ותואר דוקטור מאוניברסיטת אוהיו סטייט.

מגוף לגוף, אם נאמין
כפי שאתה האמנת,
בנפלאות המחשבה,

איך שאנו לאט מגלים
למה אנו מסגלים:
להעניק חיים היכן שאין חיים,

שלבך מן הלב
זה לדבר מן המקור
של מה שאינו שלך, אלא שלנו.

אני חוזר למאי 1937

זקנה

אני רואה אותם עומדים
 ליד השערים הראשיים של מכללותיהם,
 אני רואה את אבי עובר מתחת לקשת הכפר הכהה,
 אריחים אדמים מנצנצים
 כפלטות נטויות של דם מאחורי ראשו,
 אני רואה את אמי עם כמה ספרים קלים בחיקה
 עומדת לצד עמוד לבנים קטנות,
 שער הפלדה עודו פתוח מאחוריה, חדיו
 דמויי החרב שחורים באויר של מאי,
 הם לפני גמר, לפני חתונה,
 הם ילדים, הם שוטים, יודעים רק שהם
 תמימים, לעולם לא יפגעו במישהו.
 אני רוצה לגשת אליהם ולומר: סטו פ!
 אל תעשו זאת --- היא האשה הלא נכונה,
 היא הגבר הלא נכון, אתם תעוללו
 דברים שלא תוכלו לשער,
 תעשו דברים רעים לילדים,
 תסבלו בדרכים שתצלינה אזניכם,
 אתם תבקשו למות. אני רוצה לגשת
 אליהם בין ערבים של מאי ולומר זאת,
 פניה מזי הרעב ומלאי היפי סבים,
 גופה החנון והרחום טרם נגע,
 פניו הנאים והיהירים סבים,
 גופו החנון והרחום טרם נגע,
 אך אני לא עושה זאת. אני רוצה לחיות. אני
 מרימם כזכר ונקבה מבבות ניר וחובטם
 יחדו במתניהם, כאבני אש, כמו
 להפיק מהם ניצוצות, ואומר:
 עשו מה שתעשו, ואני אספר על כך.

ביער עד נוד תשוש גורר רגליו.
 הוא חש: מאחוריו, בצמחה המרחקת,
 אימי, בצעדים מהססים, בשקט,
 נשרך בעקבותיו, כמו גנב.
 אחזה בו מועקה, והוא עצר מלכת.
 "האם אויב נסתר רודפני בחשאי?
 לא, זהו פרי דמיון, עלה יבש, ודאי,
 נכרך בענפים בנשר שלכת,
 או רץ-חלף ארנב..." , אך עלטה סביב...
 הוא שב לצעד בדרך המכרת,
 אבל שומע בחדות גוברת
 אותם הצעדים המהססים.
 עם אור ראשון רואה הוא: לצדו פוסעת
 זקנה לבושה בלואים, ובידה מקל.
 מבט חודר לעמק נעצה בו,
 ותאמר לו: "נוד שלי, מספן,
 הבצעירתך המדכדכת
 להמלט קוית בתמיים?
 בדרך הסבוכה של החיים
 אל מחוזות רבים רחקת לכת.
 אך בקרוב, ביהרה כבושה,
 תתור אחר משגב וגם שתף לדרך.
 אני - זקנה. אף פי אינה קורא לי.
 בת לוייתך החדשה.
 בגידה שנאת, קודמותי אותך הכזיבו.
 אני, הו, לא אבגד - נאמנה אני ונדובה!
 כי על עיניך משקפים חיש ארפיכה,
 לתוך שפמך אוסיף קרטוב שיכה,
 את סמק המשובה אסיר מלחייך,
 ובקמטים אחרש את עור פניך.
 אשנה כך הכל: חיוך, מבט והליכה,
 וכדי שלא תלך אתי בטל, חלילה,
 בשפע מחלות אברכה,

במקור השיר נכתב בגוף ראשון, נקבה

וביך דואגת בגופך אטמיע.
 בעת צרה, ביום סגריר וקר
 אעטפך בצעיר, אגישה ערדלים.
 התדקק עוד לשנים, לשער?...
 מנטל זה אשחררך כהרף עין.
 אך אעניק סגלה, אשר טמונה רק בי:
 הנסיון - בו האמת נדעת,
 הן שהיו לך משאת חיים,
 ועליהן מגדל פאר נטעת.
 אכן, יפיו לא יסלא בפז,
 אבל מבנהו כה רעוע!
 אראה עתה כמה טעית אז,
 אוכיח זאת בהגיון נטוע:
 כחברות פרשת כלפלה קרה,
 כאהבה - גאות חושים עוררת,
 וכמדע - בליל הגיגים חסר צורה,
 וכחרות - ערבות משעבדת,
 כתהלה - תרועת שקשנים חולפת,
 אהדה שפלה במחיר לשון הרע...
 "נצרי את פיה, זקנה, הפסיקי, אנא!"
 כבר מתחנן אליה הנזה,
 "לא לחנם התעיקה הכתה בי,
 כשאת בואך הרגשתי ממרחק!
 מה לי ולנסיונך? מרע שעוריד
 נרתע הייתי גם בעברי!
 גמרי זאת באחת: את טלי לך לידך,
 חפרי לי קבר, השליכיני לתוך קברי!
 ולא - הניחי לי!"

נפשי תקוות שופעת,
 עודנה עשירה בזכרון,
 ואם דרוש לך כפר - כפדיון
 תוכלי לבלי השב לקחת
 את חסן הבריאות,
 את סמך הימים הרחוקים.
 הותירי רק את טעם החיים,
 את התשוקה, השאירי!
 לחיות עוד רגע דל הרשי לי
 בטהר אשליית הנעורים!
 לשוא: זו הזקנה איננה מסתלקת,
 ללא לאות היא מתקדמת לה.
 מעת לעת רוכנת ולוחשת,
 חוכקת את ידו ומובילה.
 ולזקנה הולך ומתרגל הוא,
 אין פטפוטה מרגיז אותו יותר,
 ואם על מה שהוא עבר בדרך
 חוזרת היא בלעג לדבר,
 הוא חש בנשמה רק ריקנות נואשת,
 אחר בת לויתו נשרף-נגרר דומם,
 ובשמעו את מלמולה במעמדם,
 נשען כבר בעצמו על יד מתשת.

אלכסי ניקולביץ' אפוחטין (1840-1893), סופר ומשורר רוסי. נודע ברגישותו הלשונית והמוזיקלית. רבות מיצירותיו הולחנו בידי גדולי המלחינים כצ'ייקובסקי ורחמנינוב, והיו לנכסי צאן ברזל של התרבות הרוסית.

מקסים אוסצקי-פלדמן - מתרגם יצירות ספרות מרוסית לעברית וחוקר ממשקים בין בלשנות לספרות.

ישעיהו לייבוויץ שלישי משמאל, צילום: חנה לוירר, מתוך אתר פיקוויקי

"בזמן שיד ישראל תקיפה"

ספרות חז"ל רוויה בשנאת הגוי, בהיבדלות ממנו ובהתנשאות עליו (גם על האישה). כבר בתפילת השחר מצווה הגבר היהודי לומר "ברוך שלא עשני גוי" וגם "ברוך שלא עשני אישה". ההסבר גרוע מן המצווה עצמה: ברוך שלא עשני גוי ואישה, משום שאינם חייבים במצוות. ואילו הגבר היהודי החייב בתרי"ג מצוות נעלה על כל שאר בני אדם. דוגמה אחרת. האם "פיקוח נפש דוחה שבת" חל גם על גוי? כלומר, האם מותר לחלל עליו שבת כדי להצילו? (ברור שמותר להציל יהודי). התשובה העקרונית היא שאסור, אבל משום חשש שהדבר ייוודע לגויים, והם יסרכו להציל יהודים, מתירים לעשות כן. במשך אלפיים שנות גלות הוצנעו ומותנו ההלכות הללו בשל החשש מתגובות הגויים. הרמב"ם, ממנו מקבלים רבנים השראה עד היום, פסק במשנה תורה כדברים הבאים:

"מפרנסים עניי גויים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום. בלקט, שכחה ופאה. אולם אין דברים אלה אמורים אלא בזמן שגלו ישראל בין האומות, או בזמן שיד הגויים תקיפה. אבל בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם, אסור לנו להניח גוי עובד עבודה זרה בינינו. לא יעבור בארצנו עד שלא יקבל על עצמו שבע מצוות בני נוח שנאמר 'לא יישבו בארצך' (שמות כג, לג)".

וכן הרבה בהמשך.

הרמב"ם קובע כי בזמן שבו יד ישראל על התחונה, כמו בגלות, יש לוותר על הלכות מסוימות נגד הגויים "משום דרכי שלום", אבל "בזמן שיד ישראל תקיפה", כמו במדינת ישראל כיום, ניתן לקיים את כל ההפלות נגדם. הזמן הזה שולט עתה במדינת ישראל שיש בה עכשיו "ממשלת ימין על מלא". כל הנתעב והמכוער שהוצנע בתורת ישראל עד היום צף ועולה לכותרות הראשיות בדברי הח"כים סטרוק והרטמן, הדורשים לאפשר לנותני שירות למנוע את שירותם במקרים הנוגדים את אמונתם. (רופא מלטפל במחבל, בעל דפוס מלהרפס איגרת של להט"ב). היהדות הדתית, שחיכתה לשעה זו דורות רבים, ניצבת עתה בפני אתגר העלול להביך את בניה הרגישים (ויש לא מעט כאלה). האם לקיים לאור יום את כל מצוות היהדות החשוכה, או להתפשר עם מציאות ימינו?

ישעיהו לייבוויץ בחושיו החדים כבר עסק בכך לפני 68 שנים. במאמר מכונן בשם "יהדות, עם יהודי ומדינה" שהופיע בשנת 1954 (ואחר כך בספר יהדות, עם יהודי ומדינת ישראל בהוצאת שוקן) קובע לייבוויץ כי הקמת המדינה מציבה אתגר עצום ליהדות הדתית וספק אם תדע להתמודד עמו.

לייבוויץ כתב מנקודת מבט של יהודי מאמין ("אם אין ישראל מדינת העם היהודי, ספק אם יש לה זכות קיום") עם זאת הוא סבור כי היהדות, שבמשך אלפי שנה חיה חיי גולה, חייבת להשתנות בהתאם למציאות החדשה. היא נדרשת "לחקיקה (דתית) חדשה" שתהלוך את המציאות הזאת. (ולא תסתפק במליצות כמו דבריו של סמוטריץ' על הכלכלה. "אם בחוקותי תלכו" - תזכו לשפע). מדינה על פי התורה מבחינתו של לייבוויץ היא אידאל שיש להגדירו מחדש ולפעול לאורו.

לייבוויץ טוען כי הכרתה של היהדות הדתית, גם לאחר הקמת המדינה, לא השתנתה. "התוכן בפועל של הכרה זו לא היה מדינה, מולדת או לשון, אלא הדת. ולא הדת כאמונה מופשטת - אלא הדת המתגלמת בתורה ובמצוות: ההלכה". הכרה זו אינה מספקת לניהול מדינה מודרנית. "ההלכה התרגלה לראות בעם היהודי ציבור נטול פונקציות ממלכתיות-פוליטיות עצמאיות. אורח החיים שנתגבש ונתקדש בהלכה הוא אורח חיים שאין עליו אחריות לקיומה של חברה עצמאית ולאדם שאין עליו תפקידים של אזרח מדינה".

במשך שנים אפשר היה לטעון שטרם בשלו הנסיבות הפוליטיות ושמעולם לא היה למחנה הדתי-מסורתי רוב כזה גדול שיוכל להגשים את שאיפותיו. כעת זה לכאורה אפשרי, וזה יהיה מבחנה של הקואליציה החדשה. אולם כבר בזמן כתיבת מאמרו, הטיל לייבוויץ ספק ביכולתה של היהדות הדתית וברצונה לעשות כן. זאת, לא רק בשל קשיים חיצוניים, אלא גם בשל קשיים פנימיים מהותיים.

הוא קובע כי "מבחינת הדת המתגלמת בהלכה, זו היא בעיה קשה. התודעה היהודית וגילומה בהלכה לא התחשבו בבעיות של הממלכתיות והעצמאות החברתית מדינית, אלא במסגרת של תפיסה אוטופית של אחרית הימים. מדינת המלך המשיח

היא מלחמת תרבות, שגם היא עלולה להיות מרה וקשה.

שאלות קשות עומדות לפתחנו. ולשני המחנות חסר "נביא" שיורה את הדרך!

שירי פרידה מחבר אהוב

שירי אתה היית קורא לזה אלגיה מאת רפי וייכרט (הוצאת עמדה, 2022) הם שירי קינה לחברו הטוב והאהוב פרופסור עמינדב דיקמן, המתרגם והמורה הרגול שהלך לעולמו בשנה שעברה בגיל 64 בלבד. בשיר בשם 'תליון' כותב וייכרט: "אתה היית קורא לזה אלגיה/ ומן הסתם היית צודק./ אבל אני מעדיף לקרוא לזה אהבה." (אהבתם משולה בשיר לתליון - בצדו האחד דיוקנו של דיקמן ובצדו האחר דיוקנו של וייכרט; עמ' 28).

בחרתי לקרוא לרשימתי "שירי פרידה מחבר אהוב", שכן הספר הוא, באמת, יותר ספר אהבה, חיה וקיימת, מספר אבל. מותו של דיקמן, ובגיל צעיר כזה, הפתיע רבים. רק אתמול דרך על במת האקדמיה וצעד את צעדיו הבוטחים בתחום התרגום ונכונו לו, בוודאי, עוד גדולות ונצורות בשני התחומים. ספרו של וייכרט עשוי לכן בתבונה לא כפואמת אבל, אלא כמסע שבו הוא מלווה את חברו החולה בימיו האחרונים וגם מעלה זיכרונות משנות חייהם בשנים קודמות.

הספר נפתח בתמונה 'מחוץ לבית החולים איכילוב'. בחוץ ראשית אביב "וכבר אתם פורחים", חמציצים צהובים על כל הדשא בין הבניינים. העולם בחוץ עומד לפני שיבת החיים בכל עוזם לאחר ימי הכפור. הוא עשוי לשמח גם את לבו של מי שאך יצא לרחוב מבית החולים, אבל אשר אינו שוכח לרגע את "המחלקה שבה האנשים גוועים", שהניח מאחוריו. החלוקה הטרגית בין עולם החיים לעולם בית החולים, נישחת באחת על הקורא המבין ששוב אין הדברים כתמול שלשום.

השיר הבא 'עקב' הוא כבר מבית החולים עצמו. שיר קצר המכיל רגע של חסד בעולמם המשותף של השניים. "על רסק התפוחים שהבאתי שמחת/ כאילו אחות בגיזת הזהב/ יאזון שלי. אודיסאוס, אכילס/ איך לא הבנת שהעקב יכול להתחיל / מכאב בירך או בגב." שורות הפתיחה והסיום הן על אודות המחלה. "רסק התפוחים" מוצע באהבה ובחמלה לחולה המתקשה לבלוע והנאחז בו כ"בגיזת הזהב"; אך דווקא "הירך או הגב", החסינים, לכאורה, עלולים להיות נקודות התורפה לחדירת המחלה לגוף. גיזת הזהב, יאזון, אודיסאוס ואכילס, גיבורי המיתולוגיה היוונית, שעליהם שקד דיקמן בתרגומו, אינם יכולים עוד להושיע.

מיטת החולה, בשיר 'מחוגה' היא כעת מרכז העולם. "אתה במחלקה ומיטתך/ מרכז העולם/ והכל חג מסביבה." דימוי

שכרכה את רעיון התקומה ברעיון הגאולה הכללית. היא לא העלתה על דעתה שחידוש העצמאות ייעשה על ידי העם כמות שהוא. עם שלא בא על תיקונו, במסגרת עולם שאף הוא לא בא על תיקונו. מבחינה פסיכולוגית לא היתה היהדות הדתית מוכנה למפנה הגדול של 1948, אף שחבריה כפרטים השתתפו במאבק להקמת המדינה. מכאן חוסר הישע של היהדות הדתית בעמידה נוכח המדינה שהיא חילונית במהותה. יהדות זו נמצאת במשבר קשה כאשר אין בידה אלא הלכה המושתתת על הגלות ושלטון זרים כנורמה למציאות היהודית. היהדות הדתית מחייבת את העצמאות של המציאות החדשה, מתוך נקודת השקפה הלכתית שאינה מכירה את המציאות הזאת".

עדות ראשונה לכך מתבטאת בהתנגשויות בין הקיצוניות הדתית (סטרוק, הרטמן, סמוטריץ') לבין גופים ממלכתיים חילוניים כמו צה"ל, בתי חולים וגופי מסחר שונים שהודיעו כי לא יקבלו שום הפליה על בסיס השקפה אמונית.

לייבושין חושף כאן סתירה בין "ההכרה הדתית" לבין "ההרגל הדתי". ההכרה מחייבת לקבל עליה את האחריות להכרעות חדשות בכל תחומי החיים הממלכתיים. ואילו ההרגל הדתי קושר את היהדות הדתית בגיבוש מקובל של ההלכה, שכולו נועד להעדר עצמאות וחירות לאומית. זוהי מהות המשבר ביחסי דת ומדינה:

"מצד אחד אין היהדות הדתית רואה את המדינה כגוף זר שיש לפסול אותו ולהינזר משירותיו. (אדרבה, היא יונקת בשקיקה משדי המדינה). מצד שני אין היא מעזה להחליט שהגיבוש האחרון של ההלכה נועד לאפיזודה היסטורית חולפת של הגלות, שבה היה העם חופשי ממצוות מדיניות ומתפקידים אזרחיים, ושעם החזרה לחיים מדיניים, נדרשת מבחינה דתית חידוש פני ההלכה באופן שתהפוך לתוכנית מוחשית ומעשית לניהול המדינה על-פי התורה, אפילו יהיה כרוך הדבר בסטייה ניכרת מאותו נוהג ואורח חיים שנתקדש קדושת דורות."

והוא מסכם את המצב בפרדוקס הבא: "למעשה מוסיפה היהדות הדתית להתייחס למדינה מתוך השקפתה של ההלכה שהמדינה איננה קיימת."

זו השתמטות מהכרעה, היוצרת מצב של כאוס. לדבריו, "מיום קום המדינה לא הציעה היהדות הדתית שום תוכנית אלטרנטיבית לארגון וניהול החברה והמדינה. היא אף לא גילתה שום רצון להשתלט על המדינה כדי לנהלה בהתאם לחוקי התורה, ולא היה בכוחה לנסח פרוגרמה למדינה דתית. במדינת ישראל לא פרץ גם שום סכסוך בין הדת למדינה מפני שהדת לא נטלה חלק במערכה זו. היהדות הדתית נרתעת מפני המאבק הזה מאחר שניהול המדינה על פי התורה מבהיל אותה."

עד כאן דברי לייבושין לפני 68 שנים.

דבר אחד טוב, אולי, יצמח מן המצב הקשה: המפלגות הדתיות יצטרכו לראשונה להתעמת עם המציאות מבלי להסתייע בגוי של שבת (המחנה החילוני), והמחנה החילוני יצטרך להתעמת עם המחנה הדתי, חרף אי רצונו בכך. הן ככלות הכל עם אחד אנחנו. ואם איננו חפצים במלחמת אזרחים, הרי האלטרנטיבה

אם הספרות היתה החדר הכי חשוב בבית, הרי המוות לאחר מותו, הוא חשבון חשמל מקומט, תיבת דואר מחלידה ודלת נעולה. כמה מדויק. ובעקיפין רומז לנו כי זהו ביתו של האיש הבורד, שאין מי שיפקוד את דירתו לאחר מותו.

שירים יפים הם על הזמן הקצוב לאדם. הזמן הרגיל והזמן המתקצר פתאום. כך בשיר 'הקצבה' (עמ' 50), 'שען' (עמ' 51), 'יד': "לכתוב שירים על בוא הקץ/ זה כמו למספר פרפר בתיבת עץ" (עמ' 53).

כמה שירים בסוף הספר מודמיינים את החיים בלי דיקמן. 'שנים': "לא יודע כמה שנים נשאר לי בלעדך/ אבל כל שנה שתעבור/ - - / תהיה פספוס" (עמ' 59). "סוגיה" הומוריסטית: "ומה אעשה עכשיו/ בעשרת כרכי המילון הפולני/ שהחלטנו שיהיה שנה אצלי/ שנה אצלך?/ זוכר איך סחבנו אות/ משוק הפשפשים ביפו, וכמה כבדה היתה השמחמה?" (עמ' 62). השיר 'בלעדך' (עמ' 63) והשיר 'מכאן' המתאר הווי של סופי שבוע וחג. "מכאן והלאה מוספי שבת וחג/ שלא נוכל כבר לדסקס/ והמוני ספרים שייצאו..." (עמ' 6). וההחלטה 'משחק' על כך שימשיכו לדבר "בוא נסכם שאנחנו ממשיכים לדבר/ כדרכך תקשיב בסבלנות לדברי/ ואחר כך אדמיין את תשובתך" (עמ' 67).

עמינדב דיקמן

והשיר הכמעט אחרון

קביעה

והחיים תמיד מתארגנים כמו אדוות
אחרי שאבן צללה במים,
אבל האבן היא אתה
ופני המים מסרבים להסגר.
בשש בערב אחרי המלחמה האבודה הזאת
אחכה לך ביפו, בשדרות ירושלים,
אל תאחר. (עמ' 77)

טקסט ותיאוריה

א.

לא קמתי מהלילה שלי מאת אנני ארנו כלת פרס נובל לספרות לשנת 2022 (תרגמה מצרפתית והוסיפה אחרית דבר מיכל בן-נפתלי, רסלינג 2016, 135 עמ') היא יצירה קשה, כואבת, מכאיבה, על החודשים האחרונים בחיי אמה, כאשר כבר היתה מאושפזת במחלקה גריאטרית בבית חולים. ארנו מציינת כי התנהגויות מוזרות וסימנים של אובדן זיכרון הופיעו אצל אמה לאחר תאונת דרכים שעברה. תחילה לקחה אותה לביתה, שבו התגוררו גם שני בניה. "הייתי משוכנעת שבמסגרת המוכרת, בנוכחות בני שאותם עזרה לי לגדל, תשוב להיות האישה

המחוגה, כמוסכר, לקוח משיר מפורסם של המשורר האנגלי ג'ון דאן. שירי הספר בכלל מרכיבם לרפרר ליצירות וליוצרים קלאסיים מן הספרות העולמית והעברית. אין כאן אזכור שמות סתם, אלא זה באמת היה השיח בין שני החברים המשכילים.

דוגמה יפה לכך הוא השיר הבא, אחד היפים בספר, המושתת על ציור הבריאה של מיכלאנג'לו:

אצבעות

חדשים שאני נפרד ממך
בשורה של חדרים ושל מטות.
כמו בציור הבריאה של מיכלאנג'לו,
רק במהפך, אצבעותינו נשמטות
זו מזו עד שכל גופך מטשטש.
היכן אמצא אותך עכשיו?
מעבר לאיזה נהר אלחש לך
"אל תתיאש"? (עמ' 12)

השירים 'רוסית', 'פולנית', Abschiedsw
(גרמנית), 'פיצה' (הנחתם ב-Amore mio
אהוב שלי באיטלקית) הם אזכורים לשפות

שמהן תרגם עמינדב דיקמן לעברית. וכן השיר 'כני לי מוזה', הפניה אל המוזה בפתחת האודיסאה בתרגום טשרניחובסקי, כלומר מיוונית. וכמובן השיר 'נסך העברית' השר הלל לידיעת העברית המופלאה של דיקמן. "אלפי שנים של העברית ישבו לך בפה, התגוררו מאחורי המצח בלי צו פינני/ שיחקנו בה כמו תצרפי ילדות על הרצפה/ אתה תמיד סיימת להרכיב ראשון" (עמ' 30).

כאן ראוי להוסיף, והדבר עולה משירים בספר, כי השניים היו לא רק חברים, אלא גם שותפים ליצירה פורייה בתחום השירה. דיקמן כמתרגם ווייכרט כמוציא לאור בהוצאת 'קשב לשירה' שבעריכתו. בשיר 'סונטות' מסופר: "סיכמנו שתתרגם 32 סונטות/ של פטורקה ובני דורו/ והסכנו שלב שירים זה יפה./ אבל אתה כדרכך, תרגמת עוד ועוד/ כמה צחקנו כשהפטר/ דיווח ביניים/ שיש כבר 101 סונטות/ וססטינה אחת. - - - בינתיים" (עמ' 36).

שיר יפה על ספרות, חיים, מוות, הוא השיר

ספרות

הספרות היתה חשובה לך
כמו החיים עצמם.
החדר שבו הרגשת
הכי בפית.
מֶוֶת הוא חשבון חשמל מקמט
פתבת דאר מחלידה.
דלת נעולה. (עמ' 45)

האצבעות, משפשת אותן. אני לא יכולה לנתק עיני מידיה. היא עוזבת אותי בלי אומר כדי ללכת לאכול. ברגע שהיא נכנסת לחדר האוכל, אני 'היא'. כאב תהומי לראות את חייה מסתיימים באופן זה" (עמ' 22).

יותר מן האצבעות המעוקלות, המאפיינות לעיתים אצבעותיהם של זקנים, מכמירה את הלב תמונת הפרישה של האם לחדר האוכל. מבלי לומר דבר לבתה, בעוד זו מדמה עצמה אליה (אני "היא") היא חשה את מלוא הכאב התהומי של מי שאוכלת את ארוחתה לא בחיק משפחתה, אלא בין זרים, בפלנטה אחרת של בית החולים.

תמונות קשות מתארות את הצד הגופני של הזקנה. ולא רק של אמה אלא גם של שותפותיה לחדר "כשאני מגיעה היא שוכבת. אני מגלחת אותה. שתי הנשים האחרות אינן מדברות. ריח של פיפי של חרא. חם מאוד. זה פסחא! המכונות

ככביש עושות דרכן בסופו של יום חג שטוף שמש. השכנה של אמי שרועה, ידה מונחת על איבר מינה. זה מעבר לעצבות" (עמ' 25).

בחורף, יום חג. עולם כמנהגו נוהג והחיים שבים לביתם. לא כן המאושפזות השוכבות כאן חצי עירומות. ארנו כותבת: "זה מעבר לעצבות". היא חוסכת במילים. לעיתים היא נותנת לאמה לדבר ומשאירה לקורא לפרש את דבריה. למשל בביקור הבא: "הצלילות שלה: 'אשאר כאן עד יום מותי' היא אומרת. וכן 'עשית הכל כדי שתהיי מאושרת ולא הייתי'" (עמ' 26).

ארנו מציינת את "צלילות" הדעת של אמה כאשר היא אומרת את הדברים הללו. דברים קשים, שלארנו אין מה לומר עליהם.

הנושא של הוצאה מן הבית והעברה למוסד חוזר הרבה ברמזות ובשתיקות שביניהן. כאשר העבירה אותה מ'אוס (עיירה שיש בה בית אבות פרטי) בחזרה לפונטאו הטוב יותר, חשבה אמה כי היא מחזירה אותה הביתה. "כשאנחנו מגיעות לחדר בית החולים פניה מתעוותת. כשאני עוזבת היא מביטה בי בארשת אבודה, מבוהלת: 'את הולכת לך?' הכל התהפך. עכשיו, היא הבת הקטנה שלי. אני לא יכולה להיות אמה שלה" (עמ' 29).

כל הטרגדיה האנושית של ילדות, הורות, זקנה, מתומצתת כאן במשפט וחצי. אין סימטריה: כביכול, פעם את הילדה ופעם את האם של אמך. לא. זה לא יכול להיות כך. כי החיים אינם מעגליים, אלא לינאריים.

(בביקור קודם מצטטת ארנו משפט של קומיקאית שווצרית: "צריך שבני אדם ימותו כדי להבטיח שאיננו תלויים בהם יותר" ומעירה: "עכשיו אני מבינה אותו". עמ' 26).

התמונות הללו חוזרות על עצמן. תמיד קשות, תמיד מרתקות.

הנמרצת והבלתי תלויה שהיתה לפני זמן קצר" זה לא קרה. המצב המשיך להידרדר והרופא נקב בשם מחלת האלצהיימר. (נראה לי כי ארנו מזדרזת לאמץ את קביעת הרופא מבלי לערער עליה. מהמשך הקריאה נראה כי המצבים הללו מתחלפים). בכל אופן במרס 1984 מאושפזת אמה בבית החולים פונטאו שם גם נפטרה באפריל 86 בגיל 79.

את רשימותיה החלה ארנו לכתוב עוד כשאמה שהתנה בביתה, אולם לא באופן מסודר. רק לאחר שאושפזה "הרגשתי צורך לכתוב עליה בכל מחיר. על מילותיה, על גופה, שהיה לי יותר ויותר קרוב. כתבתי מהר מאוד, בסערת רגשות, מבלי להרהר או לחפש סדר. - - - לאי-המודעות הזאת שאולי מאפיינת כל כתיבה, היה כאן היבט מבעית. באופן מסוים יומן הביקורים הזה הולך אותי לעבר מותה של אמי"

תחילה לא חשבה ארנו לפרסם את הדברים. לאחר מכן "בפלצות ובטלטלה" החליטה לעשות כן והם ראו אור בהוצאת גאלימר ב-1997. מחשבה אחת הדריכה אותה: "זוהי אמי. היא לא היתה עוד האישה שהכרתי תמיד, שחלשה על חיי. ועם זאת, תחת מסכת פניה הלא אנושית, בקולה, במחוותיה, בצחוקה, זו היתה אמי יותר מאי פעם. 'לא קמתי מהלילה שלי' הוא המשפט האחרון שהיא כתבה" (עמ' 11).

כקורא לא מקצועי (בשלל התיאוריות עליהן כותבת בן-נפתלי באחרית דבר) תחושתי היא שבין אם היה זה אלצהיימר ובין אם לאו, הרי כל מה שאירע לאמה בתקופה זו הוא חלק "מרצף החיים" של כל אדם המאושפז בבית חולים והמגיע אל סף מותו. לכן הספר הזה כה מפחיד וכה נוגע בכל אחד בין אם הוא זוכה ל"מוות רך" (כמו בספרה של סימון דה בובואר על מות אמה, מוות רך מאוד) ובין אם הוא מת "מוות קשה" (כמו אמה של אנני ארנו). הספר כתוב כיומן ביקורים של הבת אצל אמה. קטעים קצרים במשך כשנתיים.

ב.

על הביקור השני אצלה בבית החולים כותבת ארנו: "היא קיבלה את פני בכי רע. זועפת. הביקורים שלך לא עושים לי נחת! איך את מתנהגת. את לא מתביישת?" אני מוכה בתדהמה. ביליתי את הלילה עם א', התעלסנו. איך היא יודעת? האמונה של ילדותי מציפה אותי, עינה הרואה כל ... אני צוחקת נרגעת. שום אישה לעולם לא תהייה קרובה יותר אלי, כאילו היתה בתוכי" (עמ' 21).

אנו רואים כי האישה הדמנטית, כביכול, מדברת לעניין וגם שולטת בבתה כפי שהיה בילדותה. עם זאת חשה הבת כי הן לגמרי קרובות זו לזו "כאילו היתה בתוכי". קרבה וגם ריחוק במצבים אחרים הם חלק ממצבו המבהיל של החולה ושל בן משפחתו. הוא גם קרוב אליו יותר מתמיד, אבל גם כבר חלק מקהילת החולים. המבקרים עוד מעט יעזבו, והחולה יישאר שם בארץ גזרה לברו.

כפי שמתארת ארנו בביקור אחר: "ידיה מעוקמות. האצבע הבלולטת מן המפרק דומה לטופר של ציפור. היא משלבת את

מספיק. - - - היא דומה לבובה קטנה עלובה. אני מוסרת לאחות את כתונת הלילה שבה רצתה להיקבר. לְכַנָּה מִתְחַרְהָ. הם לא רוצים שנעשה דבר. רצייתי להלביש אותה בה" (עמ' 102).

"היא שבה להיות ילדה קטנה, אבל היא לא תגדל. הכמיהה שלי בכל פעם להאכיל אותה, לגזוז את ציפורניה, לסרק אותה. יום ראשון של פסחא, שיערה הנקי, הרך. לא מסוגלת לדמיין שזה מפסיק.

"מחר אוכל להשליך פרח על ארונה, להניח את הזר שלה, אבל בשום פנים ואופן לא משהו כתוב" (עמ' 103).

וכן עוד כמה עמודים.

ג.

לא קמתי מהלילה שלי הוא, אכן, ספר שקשה לקום ממנו. טקסט המרעיד את יסודות החיים. המחברת עצמה סירבה לתייגו. "זוועה לדמיין ספר עליה. הספרות חסרת אונים." אולם המתרגמת ומחברת אחרית דבר, ד"ר מיכל בן-נפתלי, חניכת ההגות הצרפתית, החדורה תשוקה לחשיבה תיאורטית, להוטה להגדיד, לנסח, ולתבנת את הטקסט. וכך היא מכתירה אותו בתור "הפואטיקה הדמנטית של אנני ארנו".

בן-נפתלי מגייסת את ההגות הצרפתית הרלוונטית - סימון דה בובואר, ז'אק לאקאן, ז'וליה קריסטבה ועוד - כדי להעביר את הימון של ארנו של דרך מסננות תיאורטיות ולהפיק ממנו מסה מלומדת על כתיבה ושיטיון. איני אומר שזה מיותר. יש בה הרבה תובנות מענייניות, אבל מיד לאחר הקריאה בארנו, התחושה היא שבן-נפתלי לא מניחה לקרוא לשונו.

על הערה אחת בכל זאת איני יכול לוותר. בן-נפתלי טורחת לברל את מות אמה של ארנו ("מוות קשה") מכל מוות אחר ("מוות רך", כמו אמה של סימון דה בובואר). איני יודע, מה אנו באמת יודעים על המתים, מתי מותם הוא קשה או רך? אני חושש שבן-נפתלי נגררה אחר קסמה של התיאוריה כשכתבה: "מטבעה של הדמנציה שהיא אובדן אחיזה בסדר הסימבולי" כדי להפרר לז'אק לאקאן ולהקנות לפרשנותה סימן הכר מדעי.

לעניות דעתי מוות הוא מוות ולא הייתי מחריג את החולה הדמנטי מכל חולה אחר. הספר הזה נוגע לכל אדם ולאוו דווקא לקהילת החולים הדמנטיים. אני חושב שגם בן-נפתלי חשה בכך. לא נעלם ממנה שארנו רואה את הרברים גם אחרת: "עם זאת ארנו גם מבחינה שבקשב הצף מתוכה עוקבת אמה אחר המתרחש. כשהיא נראית לכאורה שקועה בעצמה, מבקיעים במפתיע רגעי צלילות מצמררים, הבזקי ידיעה כמו הארה" (עמ' 119).

בן-נפתלי היתה זקוקה ל"פואטיקה" כי אם אין פואטיקה אין פרשנות. הדמנטיה בספרה של ארנו כפי שאפשר להתרשם (גם מבלי להיות מומחה לדבר) איננה חריפה, לפחות לא בהתחלה. ובכל מקרה אין אדם שהיה נעקר מביתו, נכלא בדיוור מוגן עם "חולים" נוספים לקראת סוף חייהם, שלא היה לוקה בה בשלב כזה או אחר לקראת סופו.

מדי פעם נוסף אלמנט חדש להתנהגותה של האם המעיד על הידרדרות נוספת. למשל: "היא נאטמה. היא מאבדת את חפציה האישיים, אבל אינה מבקשת עוד אחריהם. היא ויתרה. אני נזכרת במאמץ הנואש שעשתה בביתי למצוא את תיק הרחצה שלה, כשאחזה עוד בעולם מבעד לדברים. שוויון הנפש הנוכחי שלה צובט את לבי. אין לה עוד דבר. השעון שלה, מי הקולון שלה, נעלמו. עכשיו רק לאכול" (עמ' 34).

ומיד בסמוך להן, מחשבותיה של ארנו על עצמה, שהן לא פחות קשות, כי חייה מעורבים בשל אמה. "אני באה לבקר אצלה. אני עדיין צעירה. יש לי פרשיות אהבה. בעוד עשר או שתים עשרה שנה עדיין אבוא לכאן ואהיה גם אני זקנה" (עמ' 37).

יש תמונות נוראות שאיני יכול אלא לרמוז עליהן. גללי חרא במגרה של האם, המזכירים לבת אפיזודה מילדותה (עמ' 43). וכן "ערמת חרא ענקית ליד הכורסה שלה", שנוהג לעשות זקן אחד שנכנס לחדרים ומחברב בהם (עמ' 44).

התמונות הללו מביאות את ארנו לידי חשבון נפש: "לראשונה הצגתי לעצמי בבהירות את חייה כאן מחוץ לביקורים שלי. את הארוחות באולם, את הציפייה. טונות של רגשות אשמה נכבנו לי בעתיד. אני נערכת. אבל להשאיר אותה אצלי היה להפסיק לחיות. היא או אני. אני נזכרת במשפט האחרון שכתבה 'לא קמתי מהלילה שלי'" (עמ' 45).

'לא קמתי מהלילה שלי', המשפט של אמה שארנו מצטטת במקומות רבים, הוא איום המוות על החיים בצלו. לא רק על הזקנים, אלא גם על קרוביהם וילדיהם. החברה שלנו, ככל שהיא נעשית יותר הומנית, עדיין נותרו בה לא מעט שרידים דרוויניים קשים של מלחמת הקיום. העמידה מול הזקנים והזקנה והמוות הוא אחד מהם. ארנו מודעת לכך, אך אין לה ברירה. "להשאיר אותה אצלי זה היה להפסיק לחיות", כן, זה "היא או אני".

באזכורי, הגעתי עד כמחצית הספר. הרברים בהמשך נעשים יותר ויותר קשים. לאו דווקא באופן דרמטי, אלא בפכים הקטנים של היום יום.

למשל, הקטע המטלטל הבא:

"אני נותנת לה לחמניית שקדים, היא לא מסוגלת לאכול אותה בעצמה, שפתייה יונקות את החלל הריק. ברגע זה הייתי רוצה שתמות. שלא תהיה עוד בתוך ההשפלה הזאת. - - - צחנה מבחילה מתפשטת. היא עשתה את צרכיה כמו תינוק שזה עתה קיבל לאכול. זוועה וחוסר אונים. ידה הימנית מכווצת לגמרי, לוחצת אותי נמרצות, הכוח גם הוא כוח אצבעותיו של תינוק" (עמ' 99).

וכך מגיע יום מותה.

"היא מתה. אני כולי יגון. מאז הבוקר אני בוכה. אין לי מושג מה קורה. אי אפשר לצפות את הכאב. הכמיהה הזאת לשוב ולראותה. הרגע הזה קרה מבלי שחזיתי אותו. הייתי מעדיפה שתהיה משוגעת מאשר מתה" (עמ' 101).

"היה ברשותי כל הזמן כדי להתפייס איתה, אבל לא עשיתי

גל ברזילי

כרמלה שמעוני

חלום בהקיץ

ריח לבנדר
 עולה מן האמבט.
 על התקרה
 עכביש ארך רגל
 בהלוך מרשת.
 חושי מערפלים,
 מחי טוה קורים
 דקדקים
 מארועי יום שאבד.

*

מתנדפת מכאן
 לא כעשן סיגר
 נשאר בכגד בשער
 אין נפטרים ממנו
 מתנדפת -
 היה ואיננו

חופשי

עוטפת אותי
 בקור דקיק
 הופך לאטי
 גלם דביק

בהגיע היום
 אבקיע פלאי
 ארוה נקטר
 פפר חפשי

מתוך: זקנה מוארת

*

הלילות קשים.
 תכשיטי אורות העיר מטלטלים את החשכה
 בתוכי,
 ואני סוגר את החלונות.
 עכשו כבר אין דמעות,
 אין עצב,
 בעצם אין כלום
 ויש הכל
 באותו הזמן.

ציור: גל ברזילי

*

כשאתה מקשיב לשקט,
 הוא לא שם,
 אני אומר לך,
 הוא חמקמק כמו אהבה.

*

אחרי העצב הגדול
 בא העצב הרך,
 כמו רוח,
 כמו פרית חדשה
 ורחש המאורר
 ושתיקה.

מתוך: העולם נעצר בעשרים וארבעה בפברואר 2022

גול עצמי

צעצוע

כמו שחקני כדורגל המקיפים שחקן יריב ומנסים לחלוץ כדור מבין רגליו, שפונים חדשים שנבנו על הר הכרמל, הקיפו בתים ערביים שהיו באמצע טפוס.

למשך אחורה כדי לנסע קדימה, ובכל פעם למשך יותר בשביל להמשיך לנוע.

ואני כמו הבתים נאחו בכל שיח ואזוב בטפוסי במעלה ההר, אבל פעם אחר פעם נכעט מטה כאלו הייתי כדור, והים שער שאליו אני עף.

להזהר, לא לפל מהמרפסת לא להתרסק על רצפת הרחוב - מה שישאר זה הרעש הצורם של גלגלי שנים חשופים.

השרפה בכרמל

בלעדי

כשפרצה שרפה ביערות הכרמל מרובת אש כמו דהרה בשמים וקרבה לצמרות העצים ופזרה רמץ, גצים ורשפים. תהיתי אם אליהו חזר.

היא שומעת את קולי, באושת נחש מחליקה כפות ידיה הלכנות על בטני. מין רכות, היא לוחשת. תלחש לי, כמה אתה לא יודע לחיות בלעדי.

מים מתוקים

נימף

לאחר מעשי אהבתנו אדי זעה עולים מגופנו כאדים שעולים מהים המלוח והופכים לעננים, שמורידים גשם של מים מתוקים.

על גדות הנהר המתפתל אני נשכב עירם נותן למים לחלחל בעור ומין לחות שטועמים לא דרך הפה.

ידי בעשב הלח. אני בוהה בהשתקפותי במים. באושה חומקת צללית אשה

מתוך: בעירי אדם יכול

מתוך: צל של נימפה

1948

*

בְּלִילָה טִסְתִּי מֵעַל חַיִּי -
 הַכֵּל הִיָּה מוֹאֵר.
 עַל פְּנֵי תִשְׁעִים וְחֲמִשׁ מִדְּרָגוֹת,
 דִּלְגָתִי קָלִילָה כְּאֵילָה.
 מִתַּחַת לְמִרְפֶּסֶת בֵּיתִי
 הָיִם שָׁל בִּירוֹת, שְׁטוּחַ, בּוֹהֵק.
 רִפְסוּדוֹת שָׁטוּ בְּשִׁקְטָאֵל הַנְּמַל,
 גְּבָרִים, נְשִׁים, יְלָדִים
 הִצְטוּפְפוּ עֲלֵיהֶן זֶה אֵל זֶה
 לְלֹא שׁוֹב.

אָנִי רוֹאָה אוֹתְךָ! אַחֹת.
 הָאוִיר מְסִתִּירָה. לְמָה הַפְּכֶת לְצִלְלִית?
 אוֹכֵל לְהִתְגַּבֵּר עַל רְאוֹת שְׁלִי
 עֵינַיִם מְגִלְתִּיּוֹת רַק כְּרִי לְרְאוֹת
 אוֹתְךָ עַל אוֹתָהּ בְּלֻטָּה
 בַּה אָנִי מוֹעֲדֶת בְּדַקּוֹת
 אֱלוֹ מִמֶּשׁ

השנה שלי

*

יָדָה שְׁטָה בֵּין קַפְלֵי בְּשָׂרָה,
 יְלָדָה נוֹגַעַת בְּעַנְג.
 סִירַת גּוֹפָה נְטֻרְפֶת
 בַּיָּם תְּשׁוּקָה.

שֶׁעַר עַד אַרְךְ הַמְתֵּן מְשׁוּךְ
 רוֹפֵף אַחֹרָה
 לְק סְדוּק בְּצַפְרֵן גְּזוּזָה
 מְלוֹת אֶהְבָּה מְשִׁיגוֹ וּמְכַשִּׁיר
 עוֹר בְּעַל אַרְבַּע רַגְלַיִם שְׁעָלָיו
 נִשְׁעַנֶּת בֵּין/
 לְכִנָּה לְ/לְכִנָּה

*

שְׁעַת בְּקָר קָרָה,
 עוֹלָה הַיּוֹם.
 לְרִדַת מֵהַמְטָה?
 אֵין לִי תְכֵנִית, אֵין לִי אוֹרְחִים
 אֵין לִי כְלוּם.
 אֵד הָאִשָּׁה שְׁעָרִין מִשְׁתוֹקֶקֶת
 מְקִימָה אֵת הַזְּקִנָּה,
 יוֹרֶדֶת.

בְּחֶדֶר שֶׁל עֶשְׂרִים מ"ר
 זֹאת הַשָּׁנָה שְׁלִי.

*

הִיא פְּשוּט בְּקָרָה בְּחַיִּים מִצָּאָת
 רַחֵם אִמָּה מֵהַתְּאָרִיךְ הַמְצָיִן
 לְעֵיל
 וּמֵאֵז לֹא שְׂכָה לְקַבּוּרָה.
 אֵי אֶפְשֶׁר לְעֵשׂוֹת / מִשָּׂא וּמִתֵּן עִם הַמּוֹת.
 דְּרוּשָׁה אִשָּׁה
 לְקַבּוּרָה.

מתוך: סבתוש

מתוך: אישה כמוני

לפנות ערב

גופי נחבט בגופך, נפשך
 מושיטה לי את בגדי.
 יונק דבש ופרח צרוב
 חוסים תחת עלה תאנה.
 אני לא יודעת, את אומרת.
 חשך מתעבה כמו אחרי ברק.

*

הגשם הכה בגגות,
 המרזבים כרעו ללדת.
 לרגע הבזקנו עירמים:
 רגלי הפרנסה השבורות
 בצבצו תחת מפת המלים,
 התשוקה נעלמה כפרחי הבר,
 שתיקותיך רבו.
 הברקים לא יכלו לחשך.

*

זה צל חולך, היא אומרת.
 אני יודע,
 אני הרי נשען עליו.
 שפלה בזהקת מקיפה אותנו.
 צרצר אחד שר קצת
 ומפסיק.

מתוך: עכשיו, כשקליפותינו מתרחקות

סולחת

איך אכתב מתוך העץ
 את הגדוע?

הייתי גזע,
 צלקות וסימנים,
 עלי היו עורי צבעים.

הייתי יכולה
 לחרט בי חרטה.

ילדת מפתח

כשהיית ילדה
 אמך תלתה
 על עור צוארך
 מפתח זהב

שתוכלי
 תמיד להכנס,
 תמיד לחזור
 הבייתה בעצמך
 גם כשהיא לא
 שם

מתוך: לא מפורצלן

מרינה ארביב

קיץ בליגוריה

שמים כאבן הטורקיז
 יין בגביעים עטופים באדים
 שקשוק מים נסתרים.

צילום: מרינה ארביב

אדוה מגל כהן

ואולי היה זה ערב קיץ?

פתחנו חלון לרוחה, השענו מרפקינו
 הטינו גופינו. דוממים הבטנו
 בשלג הנערם. כתפה,
 לא נגעה בכתפי.

אולי היה זה ערב קיץ
 אולי ירח מלא היה אז ממעל?
 כך או כך כתפה לא נגעה בכתפי.

ולא ראיתי דבר
 מבעד לחלון ההוא.
 עכשו ידי על לבי
 מול ירח ושלג ולילה.

צילום: אדוה מגל כהן

חורף

כצפורים נודדות
 נוחתים על ענפי העץ
 פרחי ארגמן.

נווה צדק

מפל בצבע קרמין מתפרץ
 מקיר פח -
 פעימת ורידים בצואר.

מתוך: עקבות של אור

ובעונג הבוקר

מאפלת לילה, מחשכת בקר,
 משנה סוערת,
 קול צופיות מעבר לקיר חדרי.
 הסנה הבוער שלי.
 צליל קולן
 מענג מענג מענג
 כהורמון האהבה בשעת לדה
 החיים החיים החיים,
 מלאכיה ושרפיה בקולם אתי.

מתוך: כל הקיץ חיפשתי את נוצת העורבני

המלצות

עיתון אדר

שמעון אדף: משא ניסן, פרדס 2023, עמ' 83

שירה על שירה - מחזור שירים המגולל את חקירתו של בלש בעיר המתאוששת ממגפה. "יפיו של התות/ נגה חמאה/ תפארת תאריך התפוגה// פותחים מקרר -/ יקום של מפעלות אנוש" ('הלל לשיכוך החשר', עמ' 27).

רון דהן: מגול, הקיבוץ המאוחד 2023, עמ' 58

"משהו נטרד בלב ים, הנה בא המגול, מים רבים נאספים בחוסר מנוחה/ ונוסעים מזרחה, לעברי, אני מבקש שוב: עדינות" (עמ' 52, מתוך 'פטריות הזיה, דו"ח טיפול').

רונית בכר שחר: בדין ודברים, פרדס 2023, עמ' 81

"אחז בי העצב/ כילד אוהז שולי שמלת אמו./ ניסיתי לשחרר מעלי כפות ידיו/ אך הוא סרב/ ממאן למצוא אָם אחרת" ('העצב', עמ' 35).

רונה טאוזינגר: התפוח והעינים, ריתמוס, הקיבוץ המאוחד 2023, עמ' 98

"נָס סהר וחשך אָת ארצי/ לא ראיתי. גל סַעַר לקח/ את עירי לא חשתי. אש בַּעַר/ על ביתי לא שמתי לבי./ רוח גַר קָנַח בבני/ ואני ידעתי אהבה גדולה ('ואני ידעתי', עמ' 18).

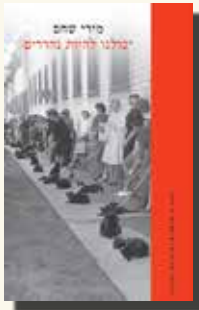
דנה שוכמכר: קרנבל געגוע, עמדה 2023, עמ' 49

"רחוק, בִּינְתִים עִם גוף קשור/ לַאֲמָצִיעִים כִּימִיקָלִיִּים/ כִּי כָל הַזְמַן תַּחוּשָׁה שֶׁל קַרְנָבֵל גַּעְגּוּעַ" ('קרנבל געגוע', עמ' 7).

של אלימות. סיפור חייו הנמסר מפיו מנסה לענות על השאלה - מה הביא אותו למקום שבו הוא נמצא.

מירי שחם: יכולנו להיות נהדרים, ספריית פועלים 2023, 163 עמ'

קובץ סיפורים. "סיפוריה של מירי שחם נטועים בריאליה המקומית, אך גם פורצים את גבולותיה השבירים אל עבר עולם הפנטזיה" (גב הספר). זהו ספרה הראשון של שחם.

דני דויטש: חום כמוס, הוצאה עצמית 2023, עמ' 83

"מבעד לענבל המנעול/ ליל/ כוכבים נופלים// כְּשֶׁהֶלְכְתָּ/ לקחת/ צרור מפתחות/ כמו סוהר שנעלם בחשכה" ('דלתי פתוחה בפניך', עמ' 16).

ליה מינצקר: פרידה קאלו ואני ושירים אחרים, עמדה 2023, 93 עמ'

"פרידה קאלו ואני/ הולכות לטבול בים/ הגדול, הכחול/ אני טובעת כמה פעמים/ בכל פעם פרידה מצילה אותי/ מאלוהי הגלים..." (עמ' 24, מתוך 'פרידה קאלו ואני').

דרור בורשטיין: בדרך, הספריה החדשה 2023, 186 עמ'

שלוש נובלות. "האחים" - על שני אחים שהאחד מהם אינו מתקבל לאקדמיה לאמנות בווינה, דחייה שהשפיעה על ההיסטוריה העולמית של המאה העשרים, "אפלפלד בנתניה" שדמויותיו כלואות בעברן, והסיפור האפוקליפטי "משיח", על מלאך שגורם לעיר להתכנסות ביער עבות.

גלית דהן קרליבך: מזל יתומה, אחוות בית 2023, 253 עמ'

אביטל אוחיון, יתומה אדומת שיער, גדלה בשכונת עוני בירושלים. היא מחפשת את אביה שלא הכירה, ומסתייעת בסוכן מוסד לשעבר. סיפורה מהדהד את ספרות היתומים שהיא אוהבת לקרוא.

זיאן פול דובואה, לכל אדם דרך משלו בעולם, מצרפתית: רמה איילון, ספריית פועלים 2023, 190 עמ'

פול הנסן, איש חתוכה סובלני עדין נפש, כלוא בבית סוהר במונטריאול בשל פרץ

יעקב גולומב: זהות בלא נחת - על יהודי שוליים נודדים וזיקתם אל ניטשה, מגנס 2023, 349 עמ'

סיפורם האישי והגותם של 13 אינטלקטואלים יהודים, שחיו באירופה מסוף המאה ה-19 עד מחצית המאה העשרים. "המפתח המקורי שגולומב מציע להבנת מנגנוני בניית הזהות של יהודי השוליים הוא יחסם ... להגותו של פרידריך ניטשה ולאופנים שהיא מאירה על שאלת פוליטיקת הזהויות..." (חגי כנען, גב הספר).

עידו בסוק: יעקב שבתאי - חיים, מגנס 2023, 385 עמ'

ביוגרפיה של הסופר "התל-אביבי", שהעיר היא חלק מגופם של גיבוריו. בסוק "בונה, בתנופה רומניסטית משל עצמה, את מהלך התעצבותו והתבגרותו של יעקב שבתאי עד הישגיו הגבוהים ביותר בתחום הרומן" (אריאל הירשפלד, גב הספר).